

NOAH E. COTSEN LIBRARY OF
YIDDISH CHILDREN'S LITERATURE

STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
NO. 13083

DI MALI MEGVAYERS

Aaron Meisel

•

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS
413 256-4900 | YIDDISH@BIKHER.ORG
WWW.YIDDISHBOOKCENTER.ORG

•

MAJOR FUNDING FOR THE
STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
WAS PROVIDED BY:

Lloyd E. Cotsen Trust
Arie & Ida Crown Memorial
The Seymour Grubman Family
David and Barbara B. Hirschorn Foundation
Max Palevsky
Robert Price
Righteous Persons Foundation
Leif D. Rosenblatt
Sarah and Ben Torchinsky
Harry and Jeanette Weinberg Foundation
AND MEMBERS AND FRIENDS OF THE
National Yiddish Book Center

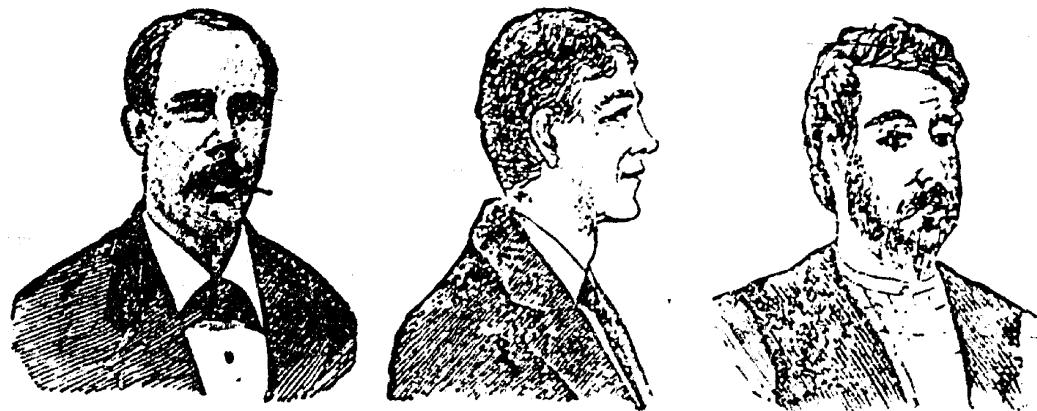
•

The *goldene pave*, or golden peacock, is a traditional symbol of Yiddish creativity. The inspiration for our colophon comes from a design by the noted artist Yechiel Hadani of Jerusalem, Israel.

The National Yiddish Book Center respects the copyright and intellectual property rights in our books. To the best of our knowledge, this title is either in the public domain or it is an orphan work for which no current copyright holder can be identified.

If you hold an active copyright to this work – or if you know who does – please contact us by phone at 413-256-4900 x101, or by email at cmadsen@bikher.org.

ענטראָלע יידישׁ פֿיבְּלִיאָטֶעֶם
אין פרעסע אַרכְּבוֹן

א. מיזל

די מאָלִי
מעבוזוּרְיעָרִים

פֿאָרְלָגָן
אַינְטְּרָנָצִיאָנָלָעָר אַרְבָּעַטָּעָר אַרְדוֹן

דעָרַ הַוְגָנָעָר אִיז אַ בִּיּוּזֶר פֿעַטֶּעֶר. דַּעַרְתְּרִיבְּטַ פֿוֹן שְׁטוּב.

אַ דָּאָרַפַּ אֵין אַירְלָאנְד. אַרְעַמְעַ פָּאַרְטַּסְ-שְׁטִיבָלְעַר. דַּאַרְטַּן הַאַט זִיךְ אִיצְטַ
בְּאוּצַטְ דַּעַרְ הַוְגָנָעָר. אַ בִּיּוּזֶר אִיז עַר, אַ נְאַנְדְּרִישָׂעַר, מִיטַּ נְרוּוִיסָעַ פֿוֹסְטָעַ
אוּינְן. אַלְעַ הַאַבָּן פָּאַרְ אִים מְוֻרָע. עַר הַאַט בְּאַם פָּאַרְמָעַר אַיְנְגָעָזְוִין דָאַס
הַוִּוִּיט אַפְּנָעָם, אַוִּיסְגָּעָטְרִיסְקָט דָאַס פְּלוּיָשַׁ פֿוֹן דַּי בִּיּוּנָה. סִינְדָּעַר כְּלִיְעָן:
„עַסְן! כְּרוּוֹת! אַ פָּאַר—טָא—פֿעַלְעַע.“ טָאַטָּעַס אָוֹן מַאֲמָעַס וּוּינְעַן,
סּוֹסְנְדִיק אַפְּ זַיְיַ.

סְ'אִיז דָאַס יָאָר 1848. אֵין אַירְלָאנְד בְּוּשְׁעוּוּט דַּעַרְ קָאַרְטָאַפְּלַ-הַוְגָנָעָר.
אַרְעַמְעַ פֿוּעָרִים, פָּאַרְטַּסְ-לְאַפְּטַ בְּאַם עַנְגְּלִישָׂן פָּאַרְעַעַ, בְּאַם עַנְגְּלִישָׂן שְׁעַנְגַּ
אוֹן זְיוּנָה בְּאַדְיָנָעָר, הַאַבָּן זִיךְ בְּזַיְזַיְצָט גַּעֲשָׁנָעַט שְׁפִיּוֹן מְעַרְסְטָנְטִיל מִיטַּ
קָאַרְטָאַפְּלַ. (דָאַס אַיְבָּרִירְקָעַ הַאַט דַּעַרְ פָּאַרְעַעַ אָוֹן דַּי קְרוּוֹן צְוָנָעָנוּמָעַן.)
הַאיָּאָר אִיז דַּי קָאַרְטָאַפְּלַ צְעַפְוִילְטַ גַּעֲוָאָרַן אַפְּנָעַן פֿעַלְדַּ. הַוְגָנָעָרַט מַעַן; מִיטַּ
וּזְיַבְּ אָוֹן קִינְדַּ.

שְׁטָאַרְבָּן דַּי שְׁוֹאַכְעָרַעַ, וּוּ פְּלִינְגַּן. דַּי שְׁטָאַרְקָעָרַעַ וּוּילְן זִיךְ נָאָךְ נִיטַּ
אוֹנְטָעָרָנָעָבַן; זַיְיַ פְּרוֹאוֹוֹן זִיךְ רַאַטְעָוָעַן פֿוֹן דַּי לְאַפְּעָם פֿוֹן טְוִוִּיט. עַס הַאַט
זִיךְ פָּאַרְשָׁפְּרִיט אַ פְּלָאָגָג: וּוּיְטָזְוִוִּיטַ פֿוֹן דָּאָגָעַן צַוְּ פָּאַרְן, נָאָךְ מִיטַּ אַ
רְיוּוּקָעָר שִׁיחַ צַוְּ דָּעָרְנִיכְן, אַפְּ דַּעַרְ אַנְדָּעַר זִיךְ פֿוֹן אַטְלָאָגְנִיטִישַׁן אַסְקָעָן,
גַּעֲפִינְט זִיךְ אַ נְלִיקְלָעַן לְאָנָה. בְּרוּוּט אִיז דַּאַרְטַּן פָּאַרְאָן, אָוֹן קָאַרְטָאַפְּלַ.
אָז אַ שְׁוֵרַ פִּישַׁ אָוֹן פְּלוּיָשַׁ. דַּעַרְ פֿוֹעָרַ אִיז דַּאַרְטַּן אַיְנְגָעָנָצַן פְּרִיַּ: נִיטַּ
קְיַיְן פָּאַרְעַעַ, נִיטַּאַ פְּיַיְן קְרוּוֹן. דַּעַרְ עַנְגְּלִישָׂרַ אִיז שְׁוִין מַעַרְ דִּיְן בְּאַלְעָבָאַס
נִיטַּ; דַּעַרְ עַעַן נִיטַּ טְרִינְגְּסָעַן דִּיְן בְּלָזָטַ.

פָּאַרְטְּוִיפַּן פְּוּעָרִים אַלְעַז, וּוּאַס סְ'אִיז נָאָךְ פָּאַרְבְּלִיבַּן: דָאַס אַרְעַמְעַ
שְׁטִיבַּל, דַּעַמְ אַוִּיסְגָּעָטְרִעְטַן פְּעַרְדָּל, דָאַס לְעַצְעַטְ פִּישַׁן, דָאַס פְּלִיְידַ פֿוֹן לְיַוְבַּ.

מַאֲסְנוּוֹיִזְ לְוִיפְטַ מַעַן אַחְוָן, אִיז יְעַנְעַם לְאָנָה.

הַיְוִינְטַ בְּאַדְעָרָנָאַכְטַ פָּאַרְן אַוְיךְ אַוּוּסַ פֿוֹן דָאָרַפַּ דַּי דָאָפִים אָוֹן דַּי
דָּאָיְלַם, דַּי קָעָרָאַלְס אָוֹן דַּי סְעַלִים. דָאַס שְׁטִיבַּל אִיז שְׁוִין אַוִּיסְגָּעָלִיְוִידִיקְטַ.
דַּי שְׁמַאְטָעַס פָּאַרְבְּוָנְדַן אִיז פָּעַק. אַפְּ דַּי פְּעַקְלָעַ, וּוּ הַאַזְוָן, זִיכְן דַּי אָוְטַ
גַּעֲדוֹלְדִּיקְעַ שִׁינְדָּעַר. דַּי טִירַ פָּאַרְטָאַכְט זִיךְ נִיטַּ אַפְּ קְיַיְן מִינְוֹת. שְׁבִינְיִים
סּוּמְעַן אַרְיַיְן אָוֹן נִיְעַן; מְוִירְפִּים, אַבְרִיעְיִנְס, אַקְאַנְעָלְס אָוֹן אַנְדָּרָעַר. מַעַן
גַּעֲזָעָנָט זִיךְ אָוֹן טְרִיעָרַן נִיסְן וּזְרַ פֿוֹן דַּי אַוְינְן: וּוּעַטְ מַעַן זִיךְ נָאָךְ אַטְמָלַ

Copyright by the
INTERNATIONAL WORKERS ORDER
80 Fifth Avenue
New York

209

צענטראָלע יידישע בִּיפְלוּיאָטַע
אין פֿרָעֶסֶע אַרְבִּינוֹ

די מאָלי מעגנוויערט

אַ קָּפִיטָל גַּעֲשִׁיכְתָּע

פֿון דָּעֵר

אַמְּעָרִיךְ אַנְגָּר אַרְכָּעֶטָּר בָּאוּעָנָנוֹג

וזו, אדרער פינמאָל ניט? דער הונגער ווינקט צו מיט גרויסע פומטש אויגן:
— אויך בין אַ בִּיּוֹזֶר פֻּטְעֶר! שׂוּוֹעֶר זַיְד אַרְוִיסְצְּרוּיזֶן פֿוֹן מִינֶעֶן

בִּיּוֹנְעֶרְדִּישָׁע הָעֵנֶט...

די, ווילכע פֿאָרֶן אִיצְט אַזְוּעַס אַינְעָם נְלִיקְלָעַכְן לְאָנֶד, ווינען אויך ניט פְּרִיְלָעַך. אַין דער לְעַצְטֶרֶר מִינּוֹת האָט זַיְד אַין האָרְצֶן פֿאָרְקְלִיבֶן אָז אָוּמָעַט אָזָן אַ בִּיטְעָרָע בְּעַנְשָׁאָפֶט: אַיְבָּרְלָאָזָן אִיצְט דָּאָס שְׁטִיבָּל, ווֹאוֹ
טָעַן אַיְזָן נְעַבָּרָן גְּעוֹווָרָן; דָּאָס שְׁטִיקָּל פְּעַלְדָּ, אַפְּ ווּוְלָכְן טָאָטָעָם, אָזָן
וַיְוַדְעָם; אָזָן עַלְטָעְרִיזְיָדָעָם האָבָּן שְׁוּוֹיָם אָזָן בְּלוֹט פֿאָרְגָּאָסֶן; שְׁכִינִים, מִיט
וּוְלָכְעָם מִינְעָם האָט זַיְד אַלְעַטָּאָל אָוּמָעַט אָזָן פְּרִיְיד גַּעֲטִילָט. אַוְיסְוָאַנְדָּעָרָן
אַין אַ וַיְוַיטָּן, פְּרַעְמָהָן, אַוְמַבָּאָסָאנְטָן לְאָנֶד, אַיְזָ שְׂוּעָר! זַיְידָ שְׂוּעָר...

אַכְּעָר, אַז דער בִּיּוֹזֶר פֻּטְעֶר טְרִיבֶּט, אַיְזָ ווֹאָס קָעַן מַעַן זַיְד הָלְפָן?
שְׁוֹיָן 5 יָאָר, אַז עַס צִיט זַיְד דָּעַר קָאָרְטָאָפְּלָה-הָוּנָגָר. דָּעַם פֿאָרְעָז נִיט עַס
נִיט אָז: עַר מָאנְטָן זַיְינָעָן צִינָן אָזָן שְׁטִיעָרָן. דִּי קְרוּזָן מָאנְטָן אויך דָּאָס
אוּרִיסָעָ. נִיטָּאָס פֿיָּן אַנְדָּעָר אַוְיסְוָאָל: אַונְגָּעָנִיָּן, אַרְדָּעָר דָּאָטָעָוָן זַיְד,
וּוְעָר עַס קָעַן! לְוִיפָּן אַהֲזָן, אַיְזָ יְעַנְעָם לְאָנֶד...

אָט זִיכְּטָמָעָן אִיצְטֶרֶר, אַין דָּעַר לְעַצְטֶרֶר מִינּוֹת, אָזָן מַעַן דָּעַרְמָאָנט
זַיְד מִיסְעָם פֿוֹן אַמְּלָיְקָעָ צִיּוֹן. עַס דָּעַדָּן אַלְעַ צְוֹזָאָמָעָן: מַעְנָהָר, פְּרִוּזָן
אוֹזָן פִּינְדָּעָר. אַ הוּהָהָאָ, אַ טְוָמָל. דָּעַר הָוּנָגָרָה, מִיט דִּי פְּוּסְטָעָ נְלָעוּרָנָעָ
אוּזָן, הָעָרָת זַיְד צַוְּאָלָעָן אָזָוִי וּוּיְהָרָה וּוּאָלָט צְוּגָּעָוָוָאָוָנָקָעָן מִיט אַ
בִּיּוֹנְעֶרְדִּישָׁע טְרָוְסָעָנָרְהָעָן:

— ווֹאָס גַּעֲוָעָן, אַיְזָ גַּעֲוָעָן. עַס דָּעַכְנָת זַיְד נִיט. דָּאָס לְעַצְטָעָ אַיְזָ
מִינְגָּס...

אַ וְאָנָן, נְעַשְּׁפָאָנָט מִיט אַ פֿאָרְמָאָרָעָטָן הָוּנָגָרְיָקָן פְּרִעְרָלָ, אַיְזָ מִיט
אַ טְרוּסָעָנָעָם סְפָרִידָן צְוֹנְעָפָרָן צַוְּדָעָ שְׁטוֹבָן. פֿאָרְנוּמוּן אַלְעַמָּעָן: דִּי דָּאָפִיכָּ
אוֹזָן דָּאָילָם, דִּי קְעָרָאָלָם אָזָן קָלְלָם, מִיט זַיְידָעָ בְּעַקְלָעָן, אַזְוַעְקָנָעָפִירָט וּוּ
צָוָם הָאָפָן פֿוֹן אַטְלָאָנָטִיךְ, צַוְּדָעָ גְּרוּסָפָרָדָרָן רְיוּסָפָרָשָׁהָ, וּוְלָכְעָ אַיְזָ גַּעֲוָעָן
שְׁמָאָנָעָן גְּרוּסָטָפָאָרָן אַיְזָ דָּעַם וּוּיְטָן, נְלִיקְלָעַכְן לְאָנֶד...

2

דָּעַר עַנְגָּלִישָׁעָר פֿאָרְעָז אָזָן דָּעַר אַטְמָעָרִיקָּצָנָגָר בָּאָס — בִּיּוֹדָע גְּלִיּוֹן.

דָּעַר פֻּטְעֶרֶר הָוּנָגָרָה וּוּאָוִינָט אַיְזָ דָּזָן לְאָנֶד.

וּוְינָט זַיְד דִּי שִׁיפָּאָפֶן דִּי אַטְלָאָנָטִישָׁע בִּיּוֹזֶר בּוּאָלִיעָם. סְפָעָט שְׂוּעָר.

שְׁנִיאָדָט דָּוָרָק שְׁוַיְמִיקָּעָ וּוּאַפְּעָרְבִּיבָּרָעָן, אַ וּוּגָן פֿאָרָה הָוּנָגָרְיָקָעָ עַמִּיגְרָאָנָט צָוָם

וּוּיְטָן זַאֲמָן לְאָנֶד.

וואָאַכ אַ טָּאנַ — אַלְז ווֹיִיטֶר פֿוֹן דָּעַם גְּרִינְגָּם אַינְדָּזָל, אִירְלָאָנד, זָאָס אַיּוֹ בֵּין אַיְצָט גְּנוּוּעַן זָוֶועֶר הַיּוֹם. ווֹיִיטֶר פֿוֹנְגָּם בֵּיןְזָן פֿעַטֶּר, ווּעַלְכָּעָר האָט דַּי לְעַצְטָע קָארְטָאָפָּל פֿוֹן מְוֵיל אַזְוַעֲקָנְעָנוּמָן; אַלְז גְּעַנְטָעָר צָוָם זָאָטָן לְאָנָּד.

עַנְדְּלָעָר — מְעַן זָעַט שְׁוִין עַזְד. אַ שְׂוֹאָרֶץ פֿינְטָעָלָעָ פֿוֹן דָּעַרוּוִיְתָנָם. אִירְלָעְנְדִּישָׁע עַמִּינְדָּאנְטָן, קָעְרָאָלָס אַוְן קָעְלִים, דָּאָפִים אַוְן דָּאָילִים, ווּרְעָן אוּפְּנָעְרָעָנָט אַוְן צָעֻטוּמָלָט. מְעַן שְׁטָרָעָנָט אַן דַּי אָוִוָּן; מְעַן שְׁטוּפָט זָוָר
סָאָפָּה כָּאָפָּה: אָן!! אַט יְעַנְעָס פֿינְטָעָלָעָ וּזָעַט זְיִינָן זָוֶועֶר הַיּוֹם...

די שְׁיָפָה האָט זָיךְ עַנְדְּלָעָר צָוָם נְקָדָרָת צָוָם בְּרָעָן. די עַמִּינְדָּאנְטָן, מִיטָּה זָיְעָרָע פֿעַם אַוְן בִּינְגְּטָלָעָר, זְיִינָן אַרְוָנָטָר. נְעַשְׁטָעָלָט זָיְעָרָע עַדְשָׁטָעָ טְרִיטָה

אַפְּ דָּעַר נְיוּרָע עַדָּה.

דָּאָרָטָן האָבָן שְׁוִין אַפְּ זָיְיָ גְּנוּוֹאָרָט פֿאָרְשִׁיְדָעָנָעָ אַגְּנָעָנָטָן; אַ נְרוּוִיסָעָר מְיַיל עַמִּינְדָּאנְטָן אַיּוֹ נְעַקְמָעָן אַהֲרָע פֿאָרְדָּוְנְגָּנָעָ צָוָם פֿאָרְשִׁיְדָעָנָעָ קָאמְפָאָנִיעָם. די אַגְּנָעָנָטָן פֿוֹן דַּי קָאָמְפָאָנִיעָם האָבָן זָיְיָ גְּנָעָבָן פְּרִוִּיעָ שְׂוֹבְּבִילְעָטָן, אַיְצָט וּזָעַלְן זָיְיָ מְזָוָן אַפְּאָרְבָּעָטָן אַיּוֹ שָׁאָכָטָן, אַיּוֹ פְּאָכְרִיקָן, אַפְּ זָוְנְגְּבִּוְיאָוָגָן צָוָם בָּאָצָלָן זָיְיָ עַרְבָּעָר רִיזְוָהְזִיכְאָעָם. דָּעַר קָאָמְפָאָנִיעָ לְוִינְטָן זָיךְ עַס: אַרְבָּעָטָר דָּאָרָפָן זָיְיָ האָבָן אַ סָּאָךְ. אַיּוֹ לְאָנָּד אַיּוֹ אַן אַוְיפָּבָלִי. די אַינְדוּסְטְּרָעָ שְׁטִוְיגָט. זָיְיָ דָּאָרָפָן אַבְּעָר אַוְיךְ אַן אַרְמָטִי אַרְבָּעָטָלָאָזָע. די אַרְבָּעָטָלָאָזָע וּזָעַלְן בְּעַטְלָעָן אַרְבָּעָטָם. די אַרְבָּעָטָר וּזָעַלְן מְוִירָעָ האָבָן צָוָם וּזְוָרָן אַרְבָּעָטָלָאָזָע. וּזָעַט מְעַן

נוֹט שְׁקָלָאָפָן, וּזָעַט מְעַן טְוִירָעָ האָבָן אַוְיפָּהָוִיבָן דָּעַס סָאָפָן.

טִילְלָת מְעַן פְּאָנָגְנָדָעָר די עַמִּינְדָּאנְטָן אַוְן מְעַן שִׁקְטָן זָיְיָ פְּאָנָגְנָדָעָר אַיּוֹ אַלְעָ טִילְלָן פֿוֹן לְאָנָּד: אַיּוֹ נְיוּאִיךְ, נְיוּזְוִירְזִיְּ, אַהְיִיאָ, אַיּוֹ דיּ טָעַמְטָלִילְמִילְן פֿוֹן מְאָסְטָשָׁוּפָעָטָס אַוְן רָאָוְדְ-אַיְלָאָנָד. די דָּאָפִים אַוְן דָּאָילִים, קָעְלִים אַוְן פְּעַרְאָלָס שִׁקְטָן מְעַן קִיְּן פְּעַנְסִילְוִוִּוִינִיִּעִ, אַיּוֹ דָּעַר סְקוּלָּסִילְ קָאָגָונִיִּ, צָוָם אַרְבָּעָטָן אַיּוֹ אַ פְּוּלְזְ-שָׁאָכָטָן.

דָּאָרָטָן נְרָאָבָט מְעַן אַיְצָט דָּעַם אַנְטָרָאָצִיטְ-סְוִילְ, אַ הָאָרָטָן, שְׁוֹאָרָצָן, בְּלִישְׁטָעְנְדִּיקָן "דִּימְעָנָט", וּזָעַלְכָּן מְעַן בְּרוּוִיכָטָ פְּאָרְדָּי נְיִיעָרָ פְּאָכְרִיקָן אַיּוֹ לְאָנָּד. הָאָרָטָעָ קוֹלְן הָאָט אַנְטָדָעָט אַיּוֹ בְּעַמְּסִילְוִוִּוִינִיִּעִ אַיְנָעָ, אַוְוִיאָ סְמִיטָמָ-נָאָךְ אַיּוֹ יָאָר 1806, אַבְּעָרָ מְעַן הָאָט נָאָךְ נִיטָּ גְּנוּוֹאָסָט, אַפְּ וּזָאָס עַם צָוָם בָּאָנוֹצָן. אַיּוֹ יָאָר 1814 הָאָט טְעַן אַיְכָבָרָן נָגָנָצָוָן לְאָנָּד זָיְינָעָן אַוְיָפָּה אַיּוֹנָגָנָצָן 22 טָאָן קוֹלְן... עַדְשָׁטָ שְׁפָעְטָה, וּזָעַן אַיּוֹ לְאָנָּד זָיְינָעָן אַוְיָפָּה גְּנוּוֹאָסָן נְרוּוֹסָעָ פְּאָכְרִיקָן אַוְן מְיַילָן, אַיּוֹ קוֹלָ גְּנוּוֹאָרָן אַ פְּדִימָעָטָן, אַוְן זְיִינָעָן בָּאָלְעָבָאָס אַ פְּעָנִינָג. די לְאָנְדְ-בָּאָלְעָבָאָטָים פֿוֹן פְּעַנְסִילְוִוִּוִינִיִּעִ זְיִינָעָן פֿוֹן טָאָן צָוָם רִיכָּעָר גְּנוּוֹאָרָן. מְעַן הָאָט סְפָעְקָוְלִירָט, גְּעַכָּאָפָט, גְּעַרְוִיבָט אַוְן גְּעַזְוִינְרָלָט. מִינְגָּרָם הָאָט מְעַן גְּעַרְוִיכָט אַ סָּאָךְ שְׁפָלָאָפָן. פֿוֹן

אונטער דער ערֵד, מיט שוויס און בלוט, האבן זי נערטאנן צו די גאָלעַ
באטיס דיבְּכִיּוֹת און שאָכָּט.

די אירלענדישע עמינראָנטן זיינען ענדרעַ אַנְגַּעֲסָמָּעַן אַינְגָּם קוילֶן
שטעטל. וואָס זי האָבן צומ ערשותן מאָל דערזען, האָט זי ניט פֿאַרְשָׁאָפָּט
קִיּוֹן פְּרִיּוֹד :

שוויזְרִיךְעַ בְּלָאָטִיקְעַ נָאָמָן. די לְופְּטַ אַנְגַּעֲסָמָּעַט טִוְּט גַּעֲדִיכְטַן מְרוֹסָעָנָעַט
קוילֶן-שְׂטוּבַּב. נָאָקָעַט אַיְזַן דִּי ערֵד. נִימְטָא קִיּוֹן גְּרָאָזֶן, קִיּוֹן בִּיאָצְעַלְעַן. עַס
שְׂטוּיְעַן אַיְזַן רִיעַעַן בָּאָטְקָעַט, זַוְּיַיְכְּרַעְמַעְלַעַן. טְרִיקְעַנְעַן זַיְד אַיְזַן
שְׂטוּרְיְלַעַן צְעַפְּלִיקְעַט שְׂטִיקְעַר וּוּשְׁעַ. קִינְדְּרַעַן דָּאִיעַן זַיְד אַיְזַן מִיסְטַן אָוָן
בְּלָאָטָע. פָּעַנְעַטְרַעַן פּוֹן וּוּבָן אָוָן קִינְדְּרַעַן זַיְנְעַן בְּלָאָטָע, דָּאָרָן אָוָן אַיְנְגְּצְוִינְן;
נוֹרְיוֹסָע, פּוֹסְטָע אַוְגַּן. וואָס אַיְזַן דָּאָס? אַיְזַן דָּאָ אַיְצָט אַוְיךְ אַהֲנוֹנָעַר אַפְּ
קָאַרְמָאָפְּל ? ...

הָאָבָן זַיְד אַטְאָעַט גַּעֲהָאָט? אַיְזַן דָּאָס — דָּאָס לְאָנְדָּפָן אַלְדָּאָס גַּוְטָּס :
פּוֹן בְּרוּוּט, פִּישְׁ אָוָן פְּלִישְׁ? דָּאָס לְאָנְדָּפָן פּוֹן פְּרִוְּהִיּוֹת אָוָן נְלִיבְּחִיּוֹת?
דָּעַרְוּוֹיְלַקְלִיבַּן זַיְד זַיְד, יְדַעַּפְּ אַמְּלִילַע, אַרְיַין אַיְזַן דִּי בָּאַשְׁטִימְטַע
כָּאָטְקָעַט. קִיּוֹן גַּעַלְתָּם דָּאָרְךָ מַעַן נִימְצָאַלְעַן. אַלְזַן נִימְטָפְּרַע אַוְמוֹזִיסְטַן דִּי קוֹיֶּלֶן
קָאַטְפָּאָנִיעַ. שְׁפָעַטְרַע וּמַעַן דָּאָרְטַן אַפְּאַרְבָּעַטַן.
די ערְשַׁטְעַ נָאָכָט אָוָן דָּעַם נִימְעַט לְאָנְדָּפָן אַיְזַן גַּעֲוָעַן אָוָן
אַשְׁוּשָׁע.

3

אט אַזְוֵי לְעַבְטַמְעַן אַיְזַן דָּעַם גַּעֲבַעַנְטַשְׁטַן לְאָנְדָּפָן.

אַפְּ מָאָרְנַן זַיְנָעַן די מָאָנְסְכִּיל אַוְועַס אַרְכְּבָעַט אַיְזַן שאָכָּט. וּוּבָן אָוָן
קִינְדְּרַעַן זַיְנָעַן גַּעַלְבִּין וּוּאָרְטַן אַיְזַן שאָכָּט, בְּיוֹ נָאָכָּט.
קוֹמָעַן די קָעְלִים אָוָן דָּאָפִים אַהֲיִים. פְּאַרְשְׁוֹוֹאָרְצַט, פְּאַרְבְּרוֹדִיסַט, טְוִיטַט
מִיר; די אַוְינָן בְּלִישְׁטָשְׁעַן מָאָרְנַע אָפָן קוֹיֶּלֶן-פְּאַרְשְׁמִירַטַן פָּאָנָעַם. זַיְד דָּרְעַיְתַן
צַיְלָן : — זַיְדְרַעַר שְׂוּעַר די נִיעַ אַרְכְּבָעַט. נַאֲךְ שְׂוּעַרְעַר, זַיְדְרַעַרְיִי אַיְזַן
אַלְטַן אַיְדַלְאָנְדַן. מַעַן פּוֹזּוּט, אַוְונְטַרְדַרְעַר ערֵד, זַיְד אַשְׁלָאָנָג אַפְּטַן בּוֹיְד.
מַעַן וּוּאַלְגְּעַרְט זַיְד אַיְזַן בְּלָאָטָעַם. אַיְזַן שאָכָט אַיְזַן פִּינְצְטַעַר. טָאָנָן אָוָן נָאָכָט
זַיְנָעַן אַלְצָאִינְס. קִיּוֹן פְּאַרְעַץ וּמַעַן נִימְטַעַן. אַבְּגַעַר זַיְנָעַן מְעַשְׁאָרִים זַיְנָעַן
אַיְזַן יְדַעַן וּוּינְקַעְלַעַ פּוֹל.
נִימְטָפְּרַע די וּאְךָ, בְּרַעַנְגַּט מַעַן אַעֲטַעַלְעַ פּוֹן דָּעַר קָאַטְפָּאָנִיעַ
אַנְשְׁטָאָט גַּעַלְטַ.

אין דעם צעטעלע איז אויסגערבונט וויפיל דעם מײַנערם ארבעט איז
ווערט פאר דער קאמפאניע: פון 80 סענט בעז א דאלער מיט פינפֿאָזֶן
צוואנציך א טאג. ס'אייז דארט איז אויסגערבונט, וויפיל מ'קומט דער
קאמפאניע פאר דיזעיגעלט, פאר געציינ, פאר דינאמיט, אין שפייז-קראט פאר
עסן. וווען ווועט מען זיך אויסציאלן? ס'אייז א נאנצער באָרג מיט כויעוועט.

קלאנט דאס וויב, ברעכט זיך די הענט:
— וואָס טוט בען? אין כاطע זויצט דער הונגער. ברויט דאָרף מען,
כּאָזער-שטיַּמְאָלֶץ דאָרף מען, קָאָרטָאָפָּל, צוֹשָׁעָד אַ שְׂטִישָׁלָע. די קאמפאניע
קראָב רֵיִסְטָם ס'הוּיט, געצט אַ פְּרִיזָאַין צוֹווּעָן. מעָר אַפְּ באָרג ווֹיל מען
שווין דאָרט איז ניט נעבן.

און איין טאג — אין שטעל אַ יָּאָמָּעָר, אַ טּוֹמֶל.
וואָס האָט פָּאָסִירֶט? אַן אוּפְּרִיזָאַם. מײַנערם זוּינָען לעבעידקערהייט
פָּאָרְשָׁאָטָן נְעוּוֹאָרָן. די ווּעָנְטִילְאָצְּיעָ אַיז שְׁלָעָכְּתָן. גָּאָזֶן קְלִיבָּן זיך אָזֶן עַסְּפָּס
פְּלָאָדְּרוֹן. בְּלִיאָז אַיז שְׁמָאָלָעָר אָרוּסְנָאָגָן פָּוּן שְׁאָכְּתָן. טְרָעָפֶט אַן אָמְגָלִיכָּס —
אַיז מען פָּאָרְכָּאָפָּט אַיז אַ פָּאָסְטָקָע. אָרוּסְנָאָגָן קָעָן מעָן בְּיוּעָן אַ סָּאָר,
אָבָּעָד די קאמפאניע ווֹיל ניט אוּסְגָּעָבָן קַיְיָן גַּעֲלָת. וואָס פָּאָר אַ בָּאָטְרָעָפָּט

האָט באָז אַיז דאס לְעָבָן פָּוּן עַטְלָעָכָע צְעַנְדָּלָק, אַדְעָדָר חַזְדָּעָטָר מְיַיְנָעָרָס?
אוּ באָז די קָעָלִים אַזְּנָעָמִים ווּאָקָסְטָן אָוּנְטָעָר אַ בִּיסְל אַ קִּינְד, פִּירָט
איַט דָּעָר טָאָטָע אַוּעָק אַזְּבָטָצָום צָוָם „סּוּפָּעָר“.

— מְיַיְנָה אַיְנָגָל. שְׁוֹין אַלְטָן דְּרִיזְעַן יָאָר. זָאָל עָר זְיַיָּן בִּיצְלָמָן בְּרוּיט פָּאָרְד
דִּינָעָן. זְיַי אַזְּוִי גָּוָט אַזְּנָעָמִים אַזְּוּעָס צָו דְּעָרָאָכָּעָט.

— גָּוָט. עָרָט זְיַי אַ פִּיצְלָעָר. ברעכּוֹן דָּעָם אוּסְגָּעָבָן עָם קוֹיָל.
זְיַיָּן פְּרִיזָאַם — אַ דָּאָלָעָר אַ וָאָך.

אָרְכָּעָטָן שְׁוֹין צְוֹזָעָמָן טָאָטָע אַזְּנָעָמִים זְוּן. אַזְּוּס טְרָעָפֶט אַן אָמְגָלִיכָּס מִיטָּן
טָאָטָן, אַיז שְׁוֹין פָּאָדָאָן ווּועָר סְזָאָל פָּאָרְנָעָמָן זְיַיָּן אָרָט. האָט די פָּאָמִילְיָע
אַ שְׁפִּיזְוָעָר.

ווערט אַזְּנָעָמִים אַלְטָן, זְוּנָעָט הענט שְׁוֹאָךְ, פָּאָרְטְּרִיבָּטָט מעָן אַים פָּוּן
דָּעָר אָרְכָּעָטָן. זְוּאָהָזָן זָאָל עָר נְיַיָּן? ס'אייז נְיַיָּן קִינְעָמָס דִּינָעָן. זְוּנָעָן
טָאָטָע מְיַיְנָעָרָס צְוּוֹשָׁן זיך אַזְּאָאָט טְרִוּיְרִיךְ לִיד:

כְּבִין אַלְטָן שְׁוֹאָךְ, אַזְּנָעָמָן אַיךְ קָעָן נְיַיָּן מָעָר.
פָּאָרְשָׁאָזְוָעָרט אַיז מְיַיָּן גָּעָצִיָּן, פָּוּן האָט באָז מִיד עַמְּפָּלָמָן.
פָּעָרְצִיק זָאָר אַיז שְׁאָכְּטָמָן גָּעָרְפָּאָצְּעָוָעָט,
אַיזְטָט אָרוּסָאַם! זָו אַלְטָן!

דאַס בעטעלערדויז ווועט זיין מײַן הײַם, מײַן אַינְצִיךְעַ הײַם.
מײַן מידער קאָפּ ווועט אַפְּרוּעַ זיךְ דָּראָט...

און אלט וווערט מען דָּא פָּאָר דָּעַר צִיְּט. דִּי אוֹיפּזְעָעֶר טְרֵיבָּן, וְוי סִיט
בִּיטְשָׁן. אַנְגַּנְצָעַ בְּאַפְּטָעַ זַיְעָרָע אַפְּן מִינְגָּרָם קָאָרָק: אַוְיְפּוּעָר, "סּוּפְּעָרָם",
פָּאָרְלִיְּט, שָׁאַכְטִיבָּאָסָעָם, אַלְעַ יָאָנָן זַיְיָ פּוֹנוּעַ מִינְגָּרָע דִּי גַּעֲשָׁמָע. וּוּעָר
זַיְוִינָעַ זַיְיָ? אַיְינְגָּנָע בְּרִידְעָר, וּוּמְעַן דִּי בְּאַלְעָבָטִים הָאָבָן אַפְּנְגָּקְוִיפּּט;
אַלְיָוָן אַרְבָּעָטָן זַיְיָ שְׂוִין נִיט. וּוּעָר אַוְיְפּטוּ אַיְוָן: יָאָנָן, טְרֵיבָּן, באַשְׁוּוִינְדְּלָעָן
דָּעַם מִינְגָּרָע, גַּאנְנוּעָנָעַ וּוּאָגְ פָּוָן צָוָן אַוְיְסְנָעַנְדְּאַבָּעָנָעַם קוֹילְזַוְאָגָּן. נַאֲךְ
אַנְ אַרְבָּעָטָן הָאָבָן זַיְיָ: אַוְנְטְּרָהָרָעָן זַיְיָ, וּוּאָסְ דִּי אַרְבָּעָטָרָעָרָעָן זַיְיָ רָעָרָן.
טָאָמָעָר עַפְּעָטָם שְׁלָעָכָטָם אַנְטְּקָעָנָעַ דָּעַר קָאַמְפָאָנִיעָ, טָאָמָעָר אַזְוָאָרָט וּוּעָנָן
קָאָמָפּ אַוָּן יוֹנִיאָן, אַיְוָן טִיקְעָפּ אַנְגָּנוּאָנָט וּוּאוָן מְעַן דָּאָרָףּ; יַעֲנָדְרָעָר וּוּעָט
שְׂוִין קָרִינָן זַיְיָ שְׁמַרְאָפּּ:

זַיְיָ נַאֲמָעָן וּוּעָט אַרְוִינְגְּשָׁרְבָּיוּן וּוּרְבָּן אַפְּן שְׁוֹאָרְצָן לִיטְטָן. אַזְאָ אַפְּמָאָךְ
אַיְוָן פָּאָרָאָן צַוְּוִישָׁן אַלְעַ שָׁאָכָטָן. אַיְן נַאֲנָעָ פְּעַנְסְּיְלוּוּיְנִיעָ קָרִינְגָּט עַר שְׂוִין
שְׂיִין אַרְבָּעָטָן נִיטָּמָעָר.

— סְבָּצְצָאָלָטָס פָּוָן הָאָזָע אַיְוָן הוֹנְגָּנְגָּרְטָוּוּ!

שְׁלָעָכָט! דָּעַר עַנְגְּלִישָׁעָר פָּאָרְעָץ אַיְוָן נְרוּזָם גַּעֲוָעָן, דָּא אַיְוָן אַוְיָד
בִּיטְעָר! טְהָאָט גַּעֲהָוּנְגָּנְגָּרָט אַפְּן גְּרִינְגָּם, "עַמְּרָאָלָד"-אַיְנָדָל, וּוּעָן קָאַרְטָאָפְּלָן
אַיְוָן צֻעְפְּוִילָט גַּעֲוָאָרָן; אַצְטָט הַוְּנוּגָּרָט מְעַן אַיְוָן שְׁוֹאָרְצִידְשְׁטוּבָּיקָן קוֹילְזָן
שְׁטָעָטָל. דִּי טָאָמָטָם אַוָּן דִּי זְיוּדָעָס הָאָבָן פָּאָרְגָּאָטָן בְּלֹת, נַעֲקָעָמָט אַנְטְּקָעָנָעָן
זַיְיעָרָע אַוְנְטְּרָדְרִיסָּעָר. דָּא מוֹעָן עַפְּעָט אַוְיָד גַּעֲמָאָן וּוּרְבָּן!
פָּוָן מוֹיל צָוּ מוֹיל צְעַפְּרִיּוּט זַיְיָ דָּאָס וּוּאָרָט: "יוֹנִיאָן". דָּאָפִי, קָעְלִי,
קָעְרָאָל אַוָּן דָּאָל, זַיְיעָרָע קִינְדָּעָר, וּוּלְכָעָ זַיְוִינָעָן שְׂוִין דָּאָנָד נַעֲבָוִירָן
אַוָּן אַוְיְפָנְגָּוָאָסָן, טְוָעָן אָפּ אַזְוִילָעָ אַגְּלִיָּק אָוִים דִּי פְּלִיזְעָם. אַ פִּיעָרָל
בְּלִיצָט אַוְיָפּ אַיְן זַיְיעָרָע אַוְיְפָנְגָּרִיצְטָעָ אַוְיָנָן. דָּאָס אַוְיְנִינְ-פִּיעָרָל פָּוָן זַיְיעָרָע
זְיוּדָעָס אַוָּן עַלְטָעְרִ-זְיוּדָעָס: "מַאֲלִי טְעַנוּוּיְעָס", "דָּעַטְבָּעָנָעָ כְּעוֹדָעָלִיָּט"
אוֹן "שְׁמַאְלָעָנָע הַעֲרָצָעָר". אַ קָּאָמָפּ זַאְלִי זַיְיָ אַנְ עַכְבָּרָאָר אַיְוָן אַ בִּיטְעָר!
נַאֲךְ נִיט אַרְוִינְטְּרָבְּוִינָן דָּעַם קָאָפּ...

4

עַם גְּרִיּוּט זַיְיָ אַ שְׁטוּרָעָם. בְּאַסְפָּעָם גַּאנְנוּעָנָעָן אַרְיָין אַ שְׁלָאָנָגָן צַוְּוִישָׁן
די אַרְבָּעָטָר. דִּי שְׁלָאָנָגָן פָּאַרְשְׁטָעָלָט זַיְיָ פָּאָר אַ שְׁעָפָס.

אַ סָּאָךְ אַוְמוּסְנְדִּיקָע אַרְלָעְנְדִּישָׁע מִינְגָּרָם הָאָבָן נַאֲךְ נַעֲפִירָט דָּעַם
קָאָמָפּ אַזְוָוָוָו דִּי זְיוּדָעָס הָאָבָן אִים אַמְּאָל נַעֲפִירָט:

אין אירלאנד, ווען די ענגלישע פריצים האבן אין יאך 1740 ארכונטער געטראבן די פוויידרים פון לאנד, וויל זוי האבן געוואלט פארזאנדרלען די פארטס אין פאשע-פעלדער פאר קי און שעפסן, האבן זיך די פוויידרים אויפֿ נעהויבן; אנטקען די ענגלישע סאלדאטן זייןגען זוי געאנגען באוואפנט מיט העק און מיט פַּלעכער. זוי האבן אומגעואנדערט איבערן לאנד אין עכברענט פאשע-פעלדער. זוי האבן אומגעואנדערט איבערן לאנד אין געהוימע באנדעם. און זאדרם — די "וויסע יונגגען", אין צאפן — די "שפאלאגען הערצער", אדרער די "רעמבעגע בעורען", די העילדיש "טאל' מענוויערס". אנדער זאגן, און זוי האבן זיך גערופן "טאליס", א נאמען נאך זיינר געוואנטער פירערן; אנדער — און זוי פלאגען זיך איבערטאן אין פרווען-קלידלאח, ווען זוי פלאגען באדרענאנט אונפאלן אפֿ פריצים און סאלדאטן. און זוי זייןגען געוואנט און מוטיך, דאס קען אבער קינגר ניט לוייקענען.

געדריקט טײַנעדט אין פענסלווייניע רעבעגען זיך שטילערהייט אפֿ מיט א בייזן "בָּאַס", מיט א שלעכטן "סְוֹפֶעֶר", מיט א שווינדרלעַ א פָּאַרְטָּאַן. מען ברעכט אים גוט אוייס די בײַנער און מען פִּילְט זיך אוייס דאס הארץ. אבער קיון אויסווען פון דער ביטבעבע לאגע איז עם נימ. בא א סאך ניט שווין א לוייכט אויף אין קאָפּ:

— א יוניאן דארה מען האבן! איזניט! אט דאס איז מאכט!
מען פָּאַרְשְׁרִיבְּט זיך אין דער "ו. ב. א." (אדרער: "דהי וואַירקְמָעַנְס בענעוואָלענט אַסְּאַסְּיָאַיְשָׁאָן", דער נאמען פון דער מִינְגְּרָ�וִינְגָ� אַיְן יַעֲנֵר צוֹיט).

די נאציאנאָלָע פִּירְדָּר פון דער יוניאן זייןגען שלעכטע קעמעבע. זוי רעדן אַיְן די אַרְבָּעַטָּר, אָז מען דארף פְּרוֹאוֹן מיט די באָסָעַט מיט גוֹטָן אוַיסְקָוְטָן, אַנְשְׁטָאָט סְטְרִיְּקָן. מען דארף זיך דִּינְגָּעָן, אַרְדְּגְּטָרְלָאָזָן, כָּפָן א געוונס, אַיְנָלָאָדָן וּאוֹילָע, אַוְמָפָּאַרְטִּיאַיְשָׁע מַעְנְטָשָׁן, זוי זאָלָן זיך אַיְנָי שְׂטָעָלָן פָּאָרָן מִינְגָּר. די אַיְרָלְעָנְדִּיְשָׁע אַרְבָּעַטָּר פָּאַרְשְׁטִיעָן, אָז דאס אַיְז ניט דער רִיבְּטִיקְעָר ווען: אַ פְּאָרָעָז וּוּטָעָמָן מיט קִין וּוּרְטָעָר נִיט בּוֹינָן.

איַיְן אַיְנְצִיקְעָר אַרְגְּנוּמָעָט: באַזְוִיְּזָן אַיְם מאכט!
פָּאַר געהערן צוֹ דער "ו. ב. א." וּוְאַרְפְּטָט מען פון דער אַרְבָּעַט, נִוִּיט מען אַפְּנָן שְׂוֹאָרָצָן צַעְטָל; די קָאַטְפָּאַנְיָע שְׂטָעָלָט אָז מַעְרָעָרְבָּאָנְדָעָט, וּוּלְכָעָ פָּאָלָן אָז אַפְּ יַוְנִיאָן-טִינְלִידָעָר אַיְמָיטָן דער נִאָכְטָן. אַבָּעָר די נַאֲצִיכָּאָז גָּאָלָע פִּירְדָּר פון דער יוניאן הייסן זויַן רַעֲבַעְקְטָאָבָּל: נִיט עַנְפָּעָרָן מִיט קִיּוֹן קלְאָפּ אַפְּ קָלְאָפּ.

אַ כּוֹי דַּעַת געהערן אַ סָּאָךְ אַיְרָלְעָנְדִּיְשָׁע אַרְבָּעַטָּר צוֹ אַ געהוימען

INTRODUCTION TO THE NEW CONSTITUTION
OF
AMERICAN MINERS' ASSOCIATION
JANUARY 28, 1861

Step by step the longest march
Can be won, can be won;
Single stones will form an arch
One by one, one by one.

And by union, what we will,
Can be all accomplished still,
Drops of water turn a mill,
Singly none, singly none.

ארדן : „דרער אָוּרַאַלְטֶער אָרְדֶּן פֹּון דִּי הַיְּבָרְנִיעָר“ („דהי ענסיענט אָרְדֶּר
אוֹהַיְבָרְנִיאָנָס“, אָדְרֶר „א. א. ה.“).

אין אלטן אַירְלָאַנדְּ האָבָן צוֹ דָעַט אָרְדֶּן גַּעֲהָרֶט דִּי רַעֲוָאַלְטֶרְנִידְקָעַ
פּוֹיעָרִים, אוֹן דִּי פֿרִיצִים האָבָן זַיךְ פָּאָר אִים נַעֲשָׂרָקָן וּוּי פָאָרְן טַוְטַ.
הָאָבָן אַרְוִיסְנָעָלָאָזָן אַפְּלָאָגָן, אָז דָאָרֶט זַיְגָעָן אָוּנְטֶעְצִינְדֶּרֶר, רַוְיבָּרָה,
מַעְרְדָּרָה, מַאְלִי מַעְנוּוּיָּרָם. טַאַמְעָר אֵי אַמִּינְגְּדָלָה פֹּון אָרְדֶּן אַדְיִינְגְּפָאָלָן
איַן דָּרֶר רַעְגְּרוֹנָס הָאָנָם, איַז שְׁוִין גַּעֲוָעָן זַיְן סָאָפָּה.

דאַין לְאָנָד אַיְזָן דָּרֶר אָרְדֶּן פְּאָקָע שְׁוִין אַלְטָן אוֹן אַפְּגָעָשְׂטָאָנָן ; צוֹ
אִים גַּעֲהָרֶן אַוְיךְ בָּאַסְעָם אוֹן גַּנְּאַלְקָכִים. אַבְּעָר אַיְן פָּעָנִסְיְּלוּוּיְּנִיעָן הָאָבָן אִים
דִּי מַיְינְעָרָם אַיְבָּרְגָּעָנוּמוּן. זַיְיָהָאָבָן אִים גַּעֲמָכָת פָּאָר אַנְעָזִיגָּן, צוֹ קַעְפָּמָן
אַנְפְּקָעָן דִּי נַיְעָ פֿרִיצִים, זַיְעָרָעָשָׂאָכְלָעָבָאָטִים אַיְן דָּרֶר נִיעָרָהָיִם.
הָאָבָן זַיךְ דִּי בָּאַלְעָבָאָטִים אוֹן נַאֲלָכִים פֹּון אִים נַלְיָיךְ אַפְּגָעָטְרִיסְלָטָן.
סָ'זִינְעָן גַּעֲבָיְבָן בְּלֹוִוָּוָאָרְבָּעָטָר אָוֹן סְלִינְגָּעָנָעָ גַּעֲשָׂעָטְסְלִיטָן, וּוּלְכָעָ לְעָבָן
פֹּון אַרְבָּעָטָה. אָז אַמְּטָגְּלִיד קָוָמָט אַרְיוֹן אַיְן „א. א. ה.“ מַזְוָּעָר גַּעֲבָן
אַשְׁוּאָוָעָ צוֹ לְעָבָן אַיְן פְּרִוְּנִטְשָׂאָפָּט, גַּוְתָּה אַרְצִיזִיט אָוֹן בְּרִוְּדָעָלְעָכָיִיט.
טַאַמְעָר וּוּדָרָט אַיְינָעָרָפָּרְמִישָׁפָעָט פָּאָרְדָּרְבָּרְיִי, מַאְרָד, אָדְרֶר פָּאָלָשָׂ
שְׁוּעוּרָן, וּוּדָרָט עַד אַוְיְסְגָּעָלָאָסָן פֹּון אָרְדֶּן אַפְּ אַלְעָמָלָן.

דָּרֶר אָרְדֶּן רִיכְטָן אַפְּ גַּעֲהָרְיִים צֻרְעָמְטָאָנִיעָם. דָּאָס אַיְזָן נַאֲרָא אַפְּ יְרוּשָׁ
פֹּון נַאֲרָא לְאַלְטָעָ צַיְּוֹתָן. אַכְּוֹז דָעַט מַוְן מַעַן טַאָקָע זַיְן פָּאָרְוִוִּכְטִיסָּה : דָּרֶר
אָרְדֶּן אַיְזָן פָּאָר דִּי אַדְבָּעָטָר. הַיִּסְטָעָס : עַר שְׁטִימָט דִּי בָּאַסְעָם, וּוּי אַבְּיִין
איַן הַאַלְדוֹן.

שִׁיפָּעָן זַיְיָ טַאָקָע וּוּי שְׁלָאָגָגָעָן.

זַיְיָהָאָבָן אַרְוִיסְנָעָלָאָזָן אַפְּלָאָגָן : דָּרֶר אָרְדֶּן, דָּאָס זַיְגָעָן מַאְלִי מַעְנִי
וּוּיְעָרָס ! רַוְיבָּרָה, מַעְרְדָּרָה אָוֹן פָּאָרְבָּרְעָכָרָה. מַעַן מַוְן אַנְגָּעָמָעָן מַיְלָעָן
אַנְפְּקָעָן זַיְיָ !

— דִּי בָּאַסְעָם הָאָבָן בָּאַשְׁלָאָסָן אַיְנְפָלָאָנָצָן צְוִיְּשָׁן דִּי אַרְבָּעָטָר אַנְעָסָט
פֹּון שְׁפִּיאָנָעָן ; הַעֲצָעָן פִּינְצָטָרָעָר אַרְבָּעָטָר צוֹ מַאְרָד אָוֹן פָּאָרְבָּרְעָכָנָם, אָוֹן
נַאֲכָרָעָם זַיְיָ כָּאָפָן פָּאָר דָּרֶר הָאָגָּט. אַדְיִסְגָּעָפִינְעָן וּוּרְסָ'זִינְעָנָעָ דִּי אַרְבָּעָטָרָה
סִירָעָר אָוֹן אַרְיִינְכָּאָפָן זַיְיָ אַיְן אַפְּלָאָגָנָטָר פֹּון פָּאָלְשָׂקִיטָן אָוֹן לִינְגָס. אַיְוָנִי
שְׁטִילָן מִיט בְּלֹוֹת דָעַט שְׁטוּרָעָם, וּוָאָס פְּלִיבָּטָן זַיךְ אַיְן שְׁאָכָטָם.

אַיְוָנִי בְּרִיטָאָרָן הָאָט זַיךְ בָּאוּוֹזָן אַיְנָעָם מִינְגָּרְ-שְׁטָעָטָלְ פָּאָטָסְוָיָל אַ
פְּרָעָמְדָרָטָן. עַר הָאָט גַּעֲטָרָאָגָן אַשְׁטָעָקָן אַפְּן אַקְסָל, אַזְוָן אַפְּן עַשְׁטָעָקָן —
אַפְּעָקָל זַאָכָן. עַר אַיְזָן אַרְיוֹן אַיְן אַשְׁעָנָק אָוֹן בָּאַשְׁטָעָלָט אַנְלָעוֹל שְׁנָאָפָס.
עוֹר זַוְּפָט אַלְיָוָן אָוֹן לְאָדָט אַיְזָן אַלְעָמָעָן אַיְן שְׁעָנָק צוֹ טְרִינְקָעָן אַפְּ זַיְן
דַּעֲכָעָנוֹנָג. נַאֲכָדָעָם הָאָט עַר אַרְוִיסְגָּעָלְעָפָט אַפְּהָיָשָׂן שְׁעָנָל פָּאָרְ-גָּעָלָט

אוֹן זַיְק פָּאנָאנְדֶּרְגָּעָצָלֶט. פָּאָרְבִּינְיְ�וּנְדִּיק, האָט עַר דָּרְצִיּוֹלֶט דָּעַם שְׁעַנְקָעֶר,
בָּאָרְנוֹי הָאָגָּל, אָז עַר אַיְזָה מָאָמְדָּאָס אָנוֹן עַר קָוְמֶט אַיְצָט פָּוּן פִּילְאָדְרָעָלְפּֿעַע,
פָּוּן אַ שִּׁיחָה. עַר האָט דָּרְצִיּוֹלֶט, אָז עַר אַיְזָה שְׁוִין מִיד פָּוּן יַאֲמְדִירְיוֹזָעָם אָנוֹן
עַר וּוְאַלְטָה וּוְעַלְזָן אָרְבָּעָטָן אָפָּן לְאָנָה. עַר האָט זַיְק נַאֲכַנְעַפְּרָעָט בָּאָט שְׁעַנְקָעֶר,

אוֹיבָּעָר קָעָן קָרְגִּין אָרְבָּעָט דָּא אַיְן שְׁטַעַטְלָ.

דָּעַר שְׁעַנְקָעֶר אַיְזָה גַּעַוּוֹן אַ וּוְיכְטִיקָּעֶר בָּאָמְטָעָר פָּוּן אָרְדוֹן. עַר האָט
גַּעַוּוֹוָסָט, אָז מַעַן טָאָר נִיטָּזָיָן אָז אָפָּן מִיטָּאָז וּוְילְדָּפְרָעָמָן טָעַנְטָשָׁן. דָּעַר
יַוְנְגָּן אַיְזָה אַיְסָמָּא אַבְּכָעָר גַּעַפְּלָעָן גַּעַוְאָרָן. דָּעַר צָוּנָה נַאֲךָ — דָּאָס בְּעַטְעָעָט גַּעַלְטִיפְּעָקָל ;
אַ בָּאָכָעָר נִיטָּזָיָן קָאָרְגָּעָר ; פְּזָוּעָט בָּאָט אַיְסָמָּא גַּעַנְגָּעָן גַּעַשְׁמָאָק לְיִוְן. עַר
וְאַנְסָט אַיְסָמָּא נִיטָּזָיָן אָזָן אַיְסָמָּא נִיטָּזָיָן ; עַר פְּרָעָנָט אַיְסָמָּא זַיְן נַאֲמָעָן.

— מַעְקָעָנָה. אַ בָּאָכָעָר פָּוּן אִירְלָאָנדָן.

— דָּו וּוְיִיסְטָט, מַעְקָעָנָה ? דָּא מַוּן מַעַן זַיְן דָּעַר רִיכְטִיקָּעֶר בִּיטְעָרָעָר

יַוְנְגָּן, צָוּנְגָּעָן אָרְבָּעָטָן.

מַעְקָעָנָה אַיְזָה אַוְיְפָנְעַשְׁפָּרוֹנוֹנָעָן אַ בָּאַלְיְידִיקְטָעָר.

— אַיְזָה עַר נִיטָּזָיָן דָּעַר רִיכְטִיקָּעֶר יַוְנְגָּן ? עַר קָעָן זַיְגָּעָן אַ לִידָּ, טָאָנָצָן
אַ דּוֹשִׁיגָּן אָוֹן רְוֵפְטָאָרָוִים אַפָּה אַ פּוּסְטִינְעַשְׁלָעָן יַעֲדָן אַיְינְצִיךְן. וּוְעַר
סְפָּאָרְלִידָּט, אַיְזָה מַעְכָּאָכָעָר מִיטָּשָׁנָאָטָס דָּעַם גַּעַנְצָן אַוְיְלָעָם.
מַעְקָעָנָה האָט אַוְיְסָנְעַזְוָנָגָעָן אַז אַיְדָלְעַנְדִּישָׁ פָּאָלְקָסְ-לִידָּ, אַוְיְסָנְעַטְאָנָצָט
אַ דּוֹשִׁיגָּן ; דָּעַרְזָעַנְדִּיקָּעָר פָּוּן וּוְיִיטָן אַ פָּעָסָטָן מִינְעַרְ-בָּאָכָעָר, וּוְעַלְכָעָר האָט
אַיְסָמָּא גַּעַנְמָאָסָטָן מִיטָּשָׁיָן אַוְיְגָּן, האָט מַעְקָעָנָה אַיְסָמָּא אַיְינְגָּעָלָרָן אַפָּה אַ פּוּסְטָט
גַּעַשְׁלָעָן.

דָּעַר גַּעַנְצָעָר אַוְיְלָעָם האָט זַיְק אַרְוִוְסָנְעַשְׁאָטָן אַיְזָה אַ זַּיְתִּיקָּן, נְרוּוֹפָּן,
פּוֹסְטָן צִיְּמָעָבָּעָר פָּוּן שְׁעַנְפָּס. דָּעַר אַוְיְלָעָם האָט שְׁטָאָרָק האָגָּנָע גַּעַהְאָט פָּוּן אַ
גַּעַשְׁלָעָן. דָּעַר מִינְעַרְ-בָּאָכָעָר האָט, דָּעַר דְּשְׁטָעָר, דָּעַרְלָאָנָגָט אַ וְעַז אָנוֹן
בָּאָקָּה. מַעְקָעָנָה האָט גַּעַנְטָפְּרָעָט מִיטָּאָז לִינְקָן קְלָאָפָּה אַיְזִידְבִּיָּן, אָנוֹן אַ
רְעַכְתָּן אָיזָן רִיפָּה. יַעֲנָדָר האָט דָּעַרְלָאָנָגָט אַיְזָה נָאָז אַזָּה מַעְקָעָנָה אַזְבְּלוּטִיקָּט.
אַבְּכָעָר מַעְקָעָנָה האָט טִיקְעָעָר גַּעַנְטָפְּרָעָט מִיטָּאָז אַ פְּנָאָס אַיְזִידְבִּיָּן מַאֲרָדָע אָנוֹן דָּעַם
בָּאָכָעָר אַוְיְסָנְעַזְוָנָגָעָן. דָּעַר פּוּסְטִינְעַשְׁלָעָן האָט זַיְק גַּעַנְדִּיקָּט. אַלְעָה אַבָּזָן
בָּאָוְאָנְדָעָרָט מַעְקָעָנָהן. "אי, אַ בָּאָכָעָר ! אַ טְעַנְצָעָר, אַ זַּיְגָּנָר, אַ פְּיִיטָעָר".

סָאָרָא יַוְנְגָּן !"

מַעְקָעָנָה האָט נַאָכְדָּעָם, דָּוְרָכָן שְׁעַנְקָעֶר, גַּעַשְׁרָאָנָן אָרְבָּעָט אַיְזָה אַ שְׁאָכְטָן
נַאֲךָ שְׁפָעָטָעָר זַיְקָט מַעַן אַיְסָמָּא גַּעַלְזָלָן צָוּנָה וּוְעָרָן אַ מִטְּנָלִידָן פָּוּן גַּעַהְיִמְעָן
אָרְדוֹן. עַר האָט זַיְק קְלִוְמָעָרָשָׁט גַּעַבְּרוּעָלָט : עַר אַיְזָה נַאֲךָ יַוְנְגָּן אָנוֹן אַוְיְסָמָּא
וּוְיִסְנְדִּיקָּס. אַבְּכָעָר עַר האָט זַיְק גַּעַלְאָזָט אַיְכָעָרָעָדָן. בִּסְלָעְכּוּוֹיָן אַיְזָה
גַּעַוְוָאָרָן אַ בָּאָמְטָעָר אָנוֹן אַ פִּירָעָר פָּוּן דָּעַם אָרְדוֹן.

דאַס האָט אִם נגעַבּן אַ גַּלְעָנָהִים צוֹ טָאַן אַרְכָּעֶט פָּאָר זַיְנָעַ בָּאַלְעָד
בָּאַטִּים. עַר האָט אַרְיִינְגְּנוּשְׁלָעֶפֶט נָאָךְ שְׁפִיאַנְעַן אָוָן אַרְיִינְגְּנוּזֶעֶט זַיְ אַיְן
נָעַסְטָן, אַרוֹס דֵּי אַרְבָּעֶטֶעֶר. עַר האָט אַוִּיסְנְעַפְנוּנָן דֵּי נָעַמְעַן פָּוּן אַלְעָ בָּרָאָוּעָ
אַרְבָּעֶטֶעֶר-פִּירָאָר. עַר האָט אַנְגְּנָהָעָצָט פִּינְצָטֶעֶר אַרְבָּעֶטֶעֶר צוֹ שְׁלָאָקְּ-אַדְרָעָ
שִׁיםָּן אַ פָּאָרָהָאָסְטָן פָּאָרָמָן, קְלוּיְמְעָרְשָׂמָן אַיְן דֵּי אַינְטָעָרָעָסָן פָּוּן זַיְעָרָעָ
מִינְגְּדָר-בְּרִידָעָר; נָאָכְדָעָם האָט מָעַן אַוִּיפְנָהָוִיכְנוּן אַיְבָּרָעָן נָאָנְצָן לְאָגָנָד אַ
הָעָצָע: „די מָעַדְעָר, דָּאַס זַיְנָעַן דֵּי מָאָלִי מָעַנוּיְוָרָט! מָעַן מָזָן זַיְ אַלְעָמְעַן
אוֹוִיסְרָאָטָן!“ שְׁפָעָטָה, וְעַנְ-הָאָט אַוְשָׁוְלְדִיקָעָט מִינְגָּרָט אַיְן
מָאָרָד אָוָן גַּעֲפָאָדָרָטָט פָּאָר זַיְ טְוִוְטְ-שְׁטָרָאָט, האָט זַוְּזָ אַפְּנָ אַיְדָעָס-שְׁטוּלָ
אוֹוּעָקָנְגְנוּזֶעֶט מַעֲקָנָא (אַדְרָעָר), וְיַי דֵּי אַרְבָּעֶטֶעֶר האָבָן אִים נָעַרְפָּן: (מעַקָּ).
עַר האָט דָּעָרְצִילָט, אָזְ זַיְנָן נָאָמָעַן אַיְן מַעֲפָנָא, נָאָר דָּזְשִׁימָטָט מַעַפָּ
בָּאַרְלָעָנָד, אָוָן עַר אַיְן אַ פִּינְגְּרָטָט אַנְ-דְּעָטָעָמְטָיוֹן.
די פִּינְגְּרָטָט אַנְ-דְּעָטָעָמְטָיוֹס האָבָן דֵּי מִינְגְּ-בָּאַלְעָבָאָטִים נָעַדְנוּגָעָן פָּאָר
100,000 דָּאָלָעָר. דָּאַס אַיְן נָעוּוּן צָוָם עַדְשָׁטָן מָאָל, וְעַן בָּאַלְעָבָאָטִים האָבָן
בָּאַנְגָּצָט אַגְּנָעָטָן-פְּרָאָוּוּאַקְּאָטָאָרָן קָעָן זַיְעָרָעָ אַרְבָּעֶטֶעֶר. שְׁפָעָטָר אַיְן עַמָּ
בָּאַ דֵּי אַרְבָּעֶטֶעֶר נָעוֹאָרָן אַ גַּעֲוִוְינְטְּלָעָבָעָ זַאָךְ.

5

פָּאָרִיְנִיקָט אַיְן קָאָטָפָ! דָּעָר גַּעֲנָעָרָאָלְ-סְטָרִיקָ פָּוּן יָאָר 1875.
אַיְן יָאָר 1875 הָאָט דָּעָר נָעַדְלָדָ פָּוּן דֵּי קוֹיְלְ-אַרְבָּעֶטֶעֶר אַיְן פָּעָנְסִילְוִוִּינְיָעָ
גַּעֲפָלָאָטָט. זַיְ זַיְנָעַן אַרוֹסִים אַיְן סְטָרִיקָ.
עַס אַיְן דָּעַמְלָטָט נָעוּוּן אַ קְּרִיוּסִיָּאָרָה. די בָּאַלְעָבָאָטִים האָבָן די
שְׁוּעָרָקִיטָטָ פָּוּן קְרִיוּסִים אַרְיִוְגְּנוּוּוֹאָרָפָן אָפְּ דֵּי פְּלִיזְעָסָ פָּוּן דֵּי אַרְבָּעֶטֶעֶר.
די אַדְרָעָמָעָ סְכִירָעָס האָט מָעַן גַּהְהָאָלָטָן אַיְן אַיְן שְׁנִידָן בַּיּוֹן בַּיּוֹן. עַס האָט
גַּהְהָוּנְגָרָט דָּעָר מִינְעָר אַיְן שָׁאָכָטָ; סְחָאָבָן גַּהְהָוּנְגָרָט זַיְן וּוּבָאָן שִׁינְדָרָעָ.
אַיְצָטָ, אָזְ זַיְנָעַן אַרוֹסִים סְטָרִיקָן, האָבָן זַיְ גַּעֲקָטָטָ וְיַי הָעָלָדָן. צָוָם
עַרְשָׁטָן מָאָל אַיְן דָּעָר. גַּעֲשִׁיבָטָטָ פָּוּן אַמְעָדְקָאָנָעָר גַּדוּסָעָ סְטָרִיקָ, האָבָן
זַיְ בָּאַנְגָּצָט דָּאַס מַאְסְ-פִּיקָעָטָן: זַיְ פָּלָעָנָן זַיְ אַוִּיסְמְטָעָלָן אַיְן אַ דֵּי;
זַיְ אַיְן אַיְוּרָנָעָ קִיטָם זַיְ צְיוּנָן פָּוּן מִיןָן צוֹ מִיןָן, פָּאָרָמְדִיבָן סְקָעָבָס, אַוִּיפָטָ
מוֹנְטָעָרָן די שְׁוֹאָכָבָעָ אַוְנָשְׁרָעָקָדָיקָעָ. זַיְיַי האָבָן אוֹיָה, צָוָם עַרְשָׁטָן מָאָל,
בָּאַנְגָּצָט די אַרְבָּעֶטֶעֶר-שְׁוֹאָ. זַיְיַי האָבָן זַיְיךְ פָּאָרָטִיזְיִיקָט אַנְטָקָעָן נָעַדְנוּגָעָן
שְׁלָעָנָעָר אַוְנָעָדָרָ; אַנְטָקָעָן דָּעָר „אַיְזָן אַוְן פְּוִילְן פָּאָלִיצְיָוָת“, וְוָאָס דֵּי
בָּאַלְעָבָאָטִים האָבָן כָּאָם אַנְהָיוּבָ פָּוּן סְמָרִיָּס אַרְגָּאָנוּיָוָת. (די בָּאַלְעָבָאָטִים
הָאָלָטָן אָזְ זַיְתָר פָּרְיוּוֹאָטָט פָּאָלִיצְיָוָי בַּיּוֹ הִיְגְּטִיקָן טָאָגָן. די אַרְבָּעֶטֶעֶר רָוּן

זוי: „פָּעַנְסִילּוֹוִינִיעֶרֶתְּפָאַזְזָטְן“). דער הונגער האט הי אָדְבָעַסְטָר נוֹטֶן שְׁרָאָפֶן. אוֹזֶק נוֹט — קְלָעֵם אָוֶן אַרְעָסְטָן. זוי האָבָן גַּעֲפִילְטָן: ס'איַן אַ בִּיטְעָרָעַ מִילְכָּאָמָעַ בֵּין סָאָפֶן.

די פִּירָעָר פָּוּן דער צָעַנְטָרָאַלְעָרֶר מִינְגָּעָר יוֹנִיאָן („טִינְגָּרָם נַעֲשָׂאָנָאָלֶטֶסְיָאִישָׁאָן“) זַיְגָּעָן נַעֲוָעָן אַנְטָקָעָן דָּעַם סְטוּרִיךְ. זוי האָבָן גַּעֲטִינְעָט, אָזֶן מְדָאָרָף מִיטֶּן דַּי בָּאַלְעָבָטִים אַוְיסְקָומָעָן מִימָּה גּוֹטָן. אָזֶן עַרְלָעָכָן טָאנְגָּרְבָּעָט פָּאָר אָזֶן עַרְלָעָכָר סְטוּמָעַ בָּאַצְּאָלֶטֶט“. אַבָּעָר דַּי מִינְגָּעָר האָבָן זַיְגָּעָן צָוּנְגָּהָעָרָט צַוְּזַיְגָּרְבָּרִי. זוי האָבָן גַּעֲצָוָאָנְגָּעָן דַּי פִּירָעָר אַרְוִיסְרוּפָן דָּעַם סְטוּרִיךְ.

פָּאַרְשָׁטִיָּס זַיְגָּעָן, די פִּירָעָר האָבָן נִיטֶן אַרְוִיסְנָעָרָוָפָן אַיִּן דָּעַרְוָעָלְבִּיסְעָד צַיְּוִיט אָזֶן גַּעֲנְרָאַלְסְטוּרִיךְ פָּוּן טִינְגָּרָם אַיִּן אַהֲיוֹאָ, וּוּסְטוּדוּרְדוּשִׁינְיָע אָזֶן אַנְדָּעָרָעָ קְוִילְן-שְׁטָאָטָן. אַיִּן פָּעַנְסִילּוֹוִינִיעֶרֶתְּפָאַזְזָטְן מַעַן גַּעֲקָעְמָפְטָה לְעָבָן אָזֶן טָוִיטָן, דָּאָרָטָן — הָאָטֶטֶן גַּעֲרָבָטָן, נִיטֶן פָּאַרְשָׁטִיְעָנְדִּיקָן, אָזֶן זַיְגָּהָלָפָן דַּי בָּאַלְעָבָטִים דָּעַרְשְׁטִיקָן דָּעַם סְטוּרִיךְ. אַפְּלִיעָא אַיִּן פָּעַנְסִילּוֹוִינִיעֶרֶתְּפָאַזְזָטְן מַעַן נִיטֶן אַרְוִיסְנָעָרָוָפָן דַּי וּוּיְכָעָ קְוִילְן גַּדְעָבָר, צַוְּהָלָפָן דַּי אַנְטְּדָאַצְּיָטְמִינְגָּרָה. דָּעַרְ

פָּאָר אַבָּעָר זַיְגָּעָן דַּי בָּאַלְעָבָטִים גַּעֲוָעָן שְׁטָאָרָק אַרְגָּנָזְנוּרָט. זַיְגָּעָר פִּירָעָר אַיִּן גַּעֲוָעָן אַיְגָּעָר נַעֲוָעָן. (מִיד וּוּלָן זַיְגָּעָר מִיטֶּן שְׁפָעָטָעָר טְרָעָפָן). אַיִּן דָּעַר בָּאַסְעָס-אַבְּגָּאַנְיָזְצִיעָה זַיְגָּעָן גַּעֲוָעָן אַגְּנָעָשָׂלָאָסָן דַּי „פִּילָּאָדְעָלְפִּיעָה אָזֶן רָעָדָינְגָּן“. פִּילָּאָדְעָלְפִּיעָה אָזֶן רָעָדָינְגָּן רָעָדָינְגָּן דַּי „פִּילָּאָדְעָלְפִּיעָה אָזֶן רָעָדָינְגָּן“. זַיְגָּעָר פָּאַמְפָאַנְיָעָה אָזֶן גַּעֲוָעָן אַטֶּן דָּעַר מִיסְטָעָר אַיִּזֶן קְוִילְן פָּאַמְפָאַנְיָעָה“ (זַיְגָּעָר פָּרָעָזְדָעָנְט אַיִּן גַּעֲוָעָן אַטֶּן דָּעַר מִיסְטָעָר נַעֲוָעָן), די „וּוְילְקָעָסְבָּאָר אָזֶן לְהִיָּה קְוִילְן פָּאַמְפָאַנְיָעָה“; אַלְאַזְרִיוֹקָעָ מִילְיאָנָעָן-פָּאַמְפָאַנְיָעָם. גַּעֲלָתָה האט באָזֶן קִיְּזָן וּוּרְטָן נִיטֶן גַּעֲהָאָט, אַבָּיָּרְבָּעָן דָּעַם סְטוּרִיךְ.

זַיְגָּעָר פִּינְקָעָרָטָן-דָּעַטְעָקְטִיּוֹס האָבָן גַּעֲנָעָן שְׁפִּיאָנָעָן-אַרְבָּבָעָט צַוְּיִישָׁן דַּי סְטוּרִיךְעָרָ, אַיְנָעָוִיָּינִיק. זַיְגָּעָר פָּרָאַטְמָעָטָאַנְטִישָׁע אָזֶן קָאַטְוִילִישָׁע נַאֲלָאָכִים האָבָן אָזֶן דַּי קָלוּסְטָעָרָם גַּעֲנָאָסָן פָּעָךְ אָזֶן שְׁוּעָבָל אַנְטָקָעָן דַּי זִינְרִיקָע סְטוּרִיךְעָרָ. זַיְגָּעָר צִיְּוָנָנָעָן, אַיבָּעָרָן גַּעֲנָצָן לְאָנָה, האָבָן גַּעֲהָעָצָט, אָזֶן פָּעַנְסִילּוֹוִינִיעָה וּוּלְאָזֶן בָּאַנְדָּעָמָלִיְּפָאַנְיָזְעָרָם אַוְמְבָרָעָנָעָן דַּי מַעְלָכָעָר אַרְדָּעָנָגָן, דָּוְרָךְ רַוְּבָּעָרָי אָזֶן מָאָרָד. דָּעַר נַאֲוּרָעָנָאָרָה האט זַיְגָּעָר גַּעֲשִׁיקָט צַוְּהָלָפָן סָאַלְדָּאָטָן אָזֶן פָּאַלְיִצְיָי. די בָּאַסְעָס אַלְיָיָן האָבָן צַוְּנָוִינְגָעָשְׁטָלָט, פָּוּן טָעָדָעָר אָזֶן שְׁלָעָנָר, די קְוִילְן אָזֶן אַיִּזֶן וּוּאָזֶן. אַגְּנָעָנָטָרָן אַיבָּעָרָן גַּעֲנָצָן לְאָנָר האָבָן פָּאָר זַיְגָּעָר גַּעֲלָלִיבָן סְקָעְבִּישְׁפִּינָעָן. די בָּאַסְעָס זַיְגָּעָן גַּעֲוָעָן אַנְטָהָלָסָן: בָּרָעָכְן-די יְוִנִּיאָן, אָזֶן בָּרָעָכְן דָּעַם סְטוּרִיךְ!

דָּאָס גַּעֲרִיכָט (די פָּרוּי מִיטֶּן פָּאַרְבָּונְדָעָנָע אָזֶן אַיִּן מִיטֶּן וּוּאַנְשָׁאָל אַיִּן-הָאָגָּט) האט אוֹזֶק גַּעֲטָרִיךְ גַּעֲדִינְגָּט דַּי בָּאַלְעָבָטִים.

מען האט נעדראכט צוויי אדערסטירטע פטרזיך-פירער פארן דיבטער.
דעך ריכטער האט ניט לאנג געטראקט און ארויסגעגען זיין אורטילוּ:
— די, דושוים, ביסס דער פאָרויזער פון דער יוניאן. דו, מאָלָאנִי,
ביסט דער סעפרעטהָר. דערפֿאָר געפֿין אַיך שולדיַס, אָן פָּאַרְמִישְׁבָּעַט
אייך...

אַבעָּר די אַרְבָּעָטָר זַיְנָעַן גַּעֲשָׂתָאָגָעַן מַוְתֵּיךְ אַין שְׁוֹעָרָן קָאָטָה. אַלְעָ
צְוֹזָעָמָעָן — אַיִּין גַּעַשְׁמָאַלְצָעָנָר קוּיעַךְ. "וּוֹאָס עַם זָאָל נִיט זַיִּין, קָעְמָפָן!
אַפְּ לְעָבָן אָן טַוִּיט."
די סְטְּרִיּוּקָרָה האָבָן דַּטְּמָאָלָט גַּעַשְׁאָפָן אַסְּקָר פָּאַלְסָס-לִידָּעָר, זַוְּלָבָעָ וּוּרָן
נָאָך גַּעַוְּגָגָעָן בַּיַּיְנִיטְּקָן טָאָבָן.
וּוּגָעָן די סְקָעָבָם האָבָן זַיִּין גַּעַוְּגָגָעָן אָזֶוּ:

*They are a disgrace to their race,
Wherever they may be.*

(זַיִּין גַּעַוְּגָגָעָן אַפְּ אַגְּנָדָר פָּאָר זַיִּיעָר מִיטְּמָעָנְפָּשָׁן).
וּוּגָעָן זַיִּין זָאָלָן נִיט זַיִּין).

זַיִּיעָר נְרִיּוּטְּקִיּוּט צָוָם קָאָמָפָה האָבָן זַיִּין אַוְיךְ אַוְיסְגָּעָדְרִיקָט אָן אַ לִיד:

*Now two long months are nearly over,
That no one can deny.
And for to stand another,
We are willing for to try.*

(אַוְיכָט זַיִּינָעַן צְוֹוִי לְאַגְּנָגָג בְּאַדְאָזָסָט פָּאָרְבִּיּוּ).
דָּאָפְּ קָעָן קִיְּנָעָר גַּט לִיְגָעָבָן.
שְׁטִינוֹן וּוּוּמָעָר (אַיִּין סְבָּרוּק)
זַיִּינָעַן טַוְּרָן נָאָךְ אַלְעָן גְּרִיּוּט).

ס'זַיִּינָעַן אַזְוּעָס נָאָךְ צְוֹוִי כָּאַדָּשִׁים, אָן נָאָךְ טַעַג אָן וּוּאָבָן. דַּעַךְ
בִּיזְעָר פָּעַטָּעָר הַוְּנָגָעָר האָט זַיִּיךְ אַרְיִינְגְּנָעָלְבִּין אַיִּין די מִינְגָּרְדְּבָּטָעָס אָוָן
גַּעַוְּאָרְגָּן, אָן ס'אִיּוֹן קִיְּנָעָר גַּט לִיְגָעָבָן.
צְאָפְּלָהָוָגָנָה, אַיִּין אַלְטָן אַירְלָאָנָה, אַיִּין גַּעַוְּעָן אַיִּין אַנְטָקָעָן אַיִּצְטָקָן;
פָּזָן דַּעַךְ צְעַנְטָרָאָלָעָר וּוּנִיאָן אַיִּין קִיְּנָעָר הַילָּךְ גַּט גַּעַוְּמָעָן. די סְטְּרִיּוּקָר זַיִּינָעַן
שְׁוִין גַּעַוְּעָן-גְּדוּיָּס נִיְּין צְוָם דַּעַךְ אַרְבָּעָט, אָן אַפְּ הַעֲכָרָוָנָג פָּוָן סְכִיּוּס. זַיִּין
הַאָבָן בְּלֹוִוִּוּ גַּעַפְּאַדְעָרָט די אַגְּנָרְעָנוּגָג פָּוָן זַיִּיעָר יְוּנִיאָן; אָן אַוְיבָּר די
קָאָמְפָּאָנִיעָ וּוּיל שְׁנִיאָוּן סְכִירָעָס (מִיטָּן אַוְיסְרִיּוּד, אָן די גַּעַשְׁעָפָטָן זַיִּינָעַן
שְׁלָעָכָט), מָוָזִיּוּ פְּרִיעָר דַּוְרְכָּקָומָעָן מִיטָּן דַּעַךְ יְוּנִיאָן. אַבעָּר דַּעַךְ בָּאַסְפָּעָס
פָּאַרְכָּאָנָד אַיִּין גַּעַוְּעָן אַיִּינְגְּשָׁפָאָרָט: "סְיִינָעַ אַוְנְטָעָרָה אַנְדְּלוּגָגָעָן. מִיטָּן אַ

יוניאן! אפּן סוילז'יטעלד מוו זיין איין הערטאָפּט, די הערטאָפּט פּו
קַאַפְּיַטָּאָל...".

ס'זויינען אוועש זעקס כאָדָאַשִים; פֿעַטֶר הַוְּנֵגֶר האָט עַנְדְלָעַ נְעוּינַט.
די מײַינְעַרְסַט האָבָן פֿאָרְלָאָרְן, זַיְעַד אַרגְּנָאַנְיְזָאַצְיָע — גַּעֲבָרָאָכְן. זַיְיַה האָבָן
געַמּוֹס אַיְנְבָוִינְן דַעַם קַאַפְּ אָוּסְקָעָרְן זַוְּ, אַפְּ די עַרְגְּפָטָע בְּאַרְגְּנְגְּנוֹנְגְּנוֹן,
איַן שַׁאֲנַט.

אַפְּיַלְעַ אַיְן יַעֲנַד שַׁוְּאַרְצָעַר מִינּוֹת האָבָן זַיְיַה נַאֲךְ טַיף אַיְן הַאֲרְצַן
געַלְיוֹבַט, אַז זַיְעַד מַאֲפָאַלְעַ אַיְזַן צַיְּטוֹוְיְלִיקַע; אַז טַ'וּעַט קַוְּמָעַן אַטְאַנְ
אוּן דַעַר קַאַטְמַפְּ וּוּעַט צְוִירַס בְּאַנְיִיט וּוּרְזַן; הַעַלְדִּישָׂעַר, שְׁטָאַרְקָעַר, רַיְיכָעַר
טִיט דְּעַרְפָּאָרְגָּן, בְּעַסְעַר אַרגְּנָאַנְיְזָרְט.

די צַעֲלָאָגְּנוֹנְעַן מִינּוֹת האָבָן גַּעֲוָגְּנוֹנְעַן אַזְּ לִידְ:

When the men go back to work,
They must be determined,
To prepare for a struggle in some future day.

(וואָעַן דַעַר אַוְילָעַם גַּוְטַמְצָאַר צַוְּרַיְקַע צַוְּ דַעַר אַרְבָּעַט,

דַאְרָה מַעַן זַיְיַה אַגְּנְטָלָאָכְן,

גַּרְיוֹמַן זַוְּקַ צַוְּמַקְאַפְּ אַיְן די צַוקְוָנְטִיבַקְעַ פְּעַבְ)

אַבְעַר בְּיַזְיְעַנְעַר טַאנְג וּוּעַט קַוְּמָעַן, אַיְן הַיְנְטִיקָעַר — שַׁוְּאַרְצַן, וּוּ די
נַאֲכַט. די נַעֲמַעַן פּוֹן די אַקְמִיוּוּס טְרַיְּקָעַר האָט מַעַן אַרוּפְּגַעַשְׁטָעַלְט אַבְּן
שַׁוְּאַרְצַן צַעַטְל. קַאַפְּפָאַנְיְזָעַ-מַעְרָדָעַר האָבָן זַיְיַה נַעַזְעַז
פְּרוֹאוֹוֹט וּוּאַנְדָעַרְן אַיְן אַנְדָעַרְעַ שְׁטָאַטְן, זַוְּכַן אַרְבָּעַט. אַבְעַר דַאַס באַסְיַע
צַעַטְל אַיְזַן נַאֲכַנְגַּנְגַּנְעַן אַוְמָעַטָּוּמָוּם. "פְּאָרְ דִי סְטְרַיְּקָעַר אַיְן קַיְן אַרְבָּעַט
נִיטָּא. שְׁטָאַרְבַּט אַוְיַס פּוֹן הַוְּנֵגֶר." די וּוּנְצִיקָעַר אַקְטִיוּעַ, אַוְיַב זַיְיַה האָבָן
נַעַפְרָאַנְן אַרְבָּעַט, אַיְזַן עַס גַּעֲוָעַן די שְׁוּעַרְבָּטָע, די בַּיְלִיקְסָטָע. פְּאַדְלִיַּת אַוְן
"סּוּפְעָרָס" האָבָן זַיְבַּ-בָּאַלְיְוִידְקָט, דְּעַרְגְּ-עַרְקִיקָט, אַוְיַסְגַּעַלְאַכְמַט אַפְּ וְעַדְן טְרָאַט.
די סְבִּירָעַם האָט מַעַן נַעֲשַׂנְטַן אַזְוִי, אַז מַעַן האָט גַּעַהְגַּנְגָּרָט, אַפְּיַלְעַ
וּוּעַן מַהְאָט נַעֲרָבָעַט. וּוּעַן אַוְיְפָבְּוִעַן צַוְּרַיְקַע אַיְן יַעֲנִיאָן רַיְדַן נַעַט
גַּעַפְאַנְט זַיְיַה. רַיְדַן אַוְיַס דַאַס וּוּאַרט "יַעֲנִיאָן", אַזְוִי די קַאַפְּפָאַנְיְזָעַ-מַעְרָדָעַר
וּוּלְן אַוְיְשָׁטָעַן דיַין הַאֲרָצַן, דְּוּרְכְּלָעַכְרָעַן מִיטַּאַפְּלִיְדִין קַאַפְּ!

די אַיְולְנְדִיְשָׁעַ מִינּוֹת האָבָן זַוְּקַ דַעַטְאַלְט אַלְאַזְגַּעַבָּן, מַאֲסְנוֹוִיּוֹן,
איַן דַעַט אַרְדַן פּוֹן די הַיְבָעַנְיוּר. דַעַר אַרְדַן האָט נַעַרְאָרְפַּט באַשְׁיצַן די
אַרְבָּעַטָּעַר אַנְטְּפָעַן די בְּאַסְיַעַמְרָדָר. דַעַר אַרְדַן האָט אַיְבָעַרְגָּנוּמָעַן די
אַרְבָּעַט פּוֹן אַיְן יַעֲנִיאָן, וּוּלְכָעַ אַיְזַן אַיצְט, צַוְּלַיְבַּ דַעַט טְרָאַרְ, אַוְנְטָעַר
גַּעַנְגַּנְגַּנְעַן. עַר האָט גַּעַקְעַמְטַ אַנְטְּפָעַן לְוַיְזְשְׁנִיטַן אַזְוִי בְּיַטְרָעַ בְּאַרְגְּנְגְּנוֹנְגְּנוֹן.

ס' פיער פון קאמפ איז ניט פארלאשן געווארן. ס' האט געדענט באהאלטן,
אין דער שטייך.

די באסעמַ האבן זיך דערפּון, דורך זיינדע שפיאנען, דערוואווסט און
געפּריצט מיט די ציינדר : די אידלענדישע ארכּבעטער זיינען די ערנסטע און
דער וועלט ! מעדרער איז העצער ! אבער, נישקאשע, ס'וועט אפקּאסטן נאך
געלט, נאך ארכּבעטער לעבנָם. ס'לוינט זיך ! אכּי איינהאלטן איז בענסיל
וויניגע די אלין-הערשאפט פון קאמפּיטאל...

די באסעמַ האבן געגעבן אַ וואונק. אומעטום האבן זיך די צייטונגנען
צעשריבן. די נאלקּאים איזן די קלוייסטערם האבן צונעהאָפּן :
— צוישן די מײַנערם איזן פֿענסילוֹוינִיעַ געפּינען זיך טאָלי-מענווּירעַם.
זוי זיינען מעדרער איזן האָלדוֹזְנִידער ! דאס לאָנד ווועט ניט זיין זיכער,
ביז וואגען די בעורעלִית וועלן זיך ניט שאָקלען, טויטע, אָפּן שטראַס !
דורך זיינדע העצים האט זיך געהרט דאס פָּאל פון די קוילֶן-בָּאַלְעַץ
בָּאַטְיִים :

— טיד ווילן בלוט און לְעַבְנָם ! קלָאַם קעַמְפּט אַיזטער קעַנְן סְלָאַם !
מיר — אָדָעֵר זַיְ... .

6

טען פֿוֹרְט קעַמְפּעַר צו דער טַלְיַע. דער מישפּעַט פון דָאַיל, קעַלִּי אָזְן
אלעקסָאנְדָּר קָעַלִּי. דער ווֹיְטָרְדִּיקָעַר מישפּעַט פון קָעַרְטָל, דָאַפִּי,
ראָעָרְטִי, מעגְנִיהָעַן אָזְן דּוֹשְׁיִים בָּאַיל. קעַט פָּאַרְן בָּאַסְיִישָׂן טָעָרָאַר.

די באסעמַ האבן אַרוֹיסְגַּעֲבָן אַ באָפּעל :
— דער לעצטער פָּונְקָפּון אַרכּבעטער ווֹידָרְשָׂטָאָנְדָר טָוּ ווּרְן פָּאַרְדָּ
לָאַשְׁן ! אַפְּהָאָפּן זיינְדָרְפּרְעָרְסָעָה !
די אַרכּבעט אָזְן צַעְפִּילְט גַּעֲוָאָרְן אָזְוִי : די פְּרָאַאוֹאַפְּאַטָּאָרָם האָבָן גַּעַד
דאָרְפּט צַוְּדָעָן אַגְּמוֹינְדִּיקָעַ, פָּאַרְפָּאַלְגָּנְטָעַ אַרכּבעטער צו באָנִין פָּאַרְבְּרָעָכָנִים.
די שְׁפִּיאָנְעַן האָבָן צַוְּעַשְׁטָעַלְטָן די גַּעַמְעַן פָּוּן אַלְעַ אַרכּבעטְרְפּּרְעָרְסָעָה. די
באָסְעַם האָבָן צַוְּעַשְׁטָעַלְטָן אָזְן גַּעַרְיכָט זַיְעָרְעָ אַנְקְלָעָנְדָר : אַיְינְגָעָר אַגְּנָעָרְאָל
אלברְיִיט, אָזְן דער פָּאַרְזִוְּצָעָר פָּוּן דער „פֿעַנְסִילְוֹוִינִיעַ אָזְן רַעְרִינְגָּן קָאַמְפָאַנְיָעָה“,
נאָעָן. די טַלְיַעַם האָט צַוְּנָעַשְׁטָעַלְטָן דער שְׁטָאָטָם.
די עַדְשָׁטָעַ אַרְעָסְטִּירְטָעַ זַיְינְגָעָן גַּעַוְעָן : סְיִישָׂל דָאַיל, עַדְוָאָרְדָּ שְׁעַלִּי אָזְן
אלעקסָאנְדָּר קָעַמְבָּל. מִיט זַיְ צַוְּזָאָטָעַן אָזְן אַרְעָסְטִּירְטָעַ גַּעַוְאָרְן אַיְינְגָעָר
אַ שְׁפִּיאָן, קָעְרִינְגָעָן. זַיְ זַיְינְגָעָן אַגְּנָעַלְאָנְטָם גַּעַוְאָרְן אָזְן מָאָרְדָּ פָּוּן אַ שאָכְטָה

„סופער”, אינער אַדזשאָנס; דאַיל אוֹן קעלִי זוינען געווען יונגען אַטשריד
קאנער-געבּוּרעַנְעַמְינְדֶרְס; געטְרִיעַ, אַקְטִיוּעַ מִיטְגְּלִידֶרְ פֿוֹן דַּעַם אַרְדֵּן.
קעטְבָּלַ, אַ גַּעֲוּזַעַנְעַרְ מִינְגַּעַר, אַיְזַעַטְ גַּעֲוּזְ אַחֲטָעַלְ אַיְגְּנְטִימְעַד. אַיְזַעַטְ
זַיְזַעַטְ האַטָּעַלְ פֿלְעַנְעַן זַיְזַעַטְ אַלְעַמְלַ צַוְנוּפְּקְלִיבְּן דַּי הַבְּעָרְנִיעַר. עַר אַלְיַין אַיְזַעַטְ
אוֹיךְ גַּעֲוּזְ זַיְזַעַטְ אַקְטִיוּ אַיְזַעַטְ אַרְדֵּן. אַיְסַטְמַטְמַטְמַטְמַט אַיְזַעַטְ
אוֹיסְטַרְבָּעַטְן דַּעַם נַאֲצַנְצַנְטַרְ פֿלְאַן.

מען האַט זַיְזַעַטְ גַּעֲמִישְׁפַּעַט יַעֲדַעַן באַזְוּנְדַּעַר. עַם אַיְזַעַטְמַטְרַאַטְן
אַנְטְּקַעַנְעַן זַיְזַעַטְ קְרִיגְעַנְעַן אַיְזַעַטְ דַּעַר פֿינְקְעַרְטַאַטְן-אַגְּנַעַטְן „מַעַט”, אַדְּבָּעַט
מַעַפְּטַאַרְלַאַן. דַּעַם שְׂפִיאַן קְרִיגְעַנְעַן האַט מעַן פֿיַּנְטַמְלַ צַוְמַעַט
גַּעֲרִיכְט. עַר אַיְזַעַטְ דַּאֲךְ גַּעֲוּזְ אַיְינְעַטְפֿוֹן זַיְזַעַטְ: דַּי בָּאַסְטַעַטְ שְׁמוֹצִישְׁעַ האַטְמַט.
וְאַסְטַעַטְ מִינְגְּרַעְשְׁטַעְטַלְ, אַיְזַעַטְ וְוּלְכַן דַּעַר מִישְׁפַּעַט אַיְזַעַטְפּוּמְעַן, אַיְזַעַטְ
גַּעֲוּזְ פְּאַרְפְּלִיאַצְטְמַטְמַטְמַט פְּאַלְיִיצְיַי. דַּאַסְטַעַטְ גַּעֲרִיכְטַהְיַי אַרְוֹטְנְגְּרַעְנְגַלְטַט מִיטְ
פְּאַלְיִיצְיַי. דַּי צִימְטַרְן אַיְזַעַטְפְּאַקְטַט מִיטְפְּאַלְיִיצְיַי. סְזִינְגַּעַן גַּעֲוּזְ
שְׁטַאַטְפְּאַלְיִיצְיַי אַיְזַעַטְבָּאַזְאַקְטַן (די קוֹלְן אַיְזַעַטְפְּאַלְיִיצְיַי). דַּי בָּאַסְטַעַטְ
הַאַבְּן גַּעֲוּאַסְטַט וְאַסְטַעַט זַיְזַעַטְ. אַטְטַט דַּי בָּאַוְאַפְּנַטְעַ קְוִיכְבָּסְטַט וְוּלְכַן אַגְּוּאַרְפַּטְן
אַשְׁדַעַט אַפְּ דַי מִינְגְּרַעְטַט, זַיְזַעַטְ זַיְזַעַטְ מַוְרַעַטְהַאַבְּן אַ מַוְילְ צַוְעַנְעַן. זַיְזַעַטְ וְוּלְכַן
אוֹיךְ אַנְשְׁרַעַטְן דַי אַיְדַעַטְ, זַיְזַעַטְ זַיְזַעַטְ נִיטְ רַעַן קִין נַאֲרִישְׁקִיטְט. זַיְזַעַטְ וְוּלְכַן
אוֹיךְ וְוִירַקְן אַפְּ דַי דַזְוּרְיְלִיטְ, וְוּלְכַן וְוּלְכַן מַדְאַכְטַן:

— דַי אַנְגְּקַלְאַנְטַט זַיְזַעַטְ שְׁוִין אַיְנְמַטְמַט אַגְּנַעַטְ!

אוֹן נַאֲךְ עַפְעַטְ וְוּלְכַן דַי דַזְוּרְיְלִיטְ טַרְאַכְטַן:

— וּוּרְ וּוּטְ זַיְזַעַט אַזְעַט אַמְכַטְ אַנְהִיְבַן? מַעַן טַאַר סִיּוֹן סָאַדְ

נִיְעַטְ טַרְאַכְטַן. „שְׁוֹלְדִּיק”, גַּעֲרִיכְט אַדְעַר אַמְגְּנַעַרְכַּט!

דַשְׁר אַנְקְלַעַנְרַה, גַּעֲנַעַרְטַל אַלְכְּרוּיטְ, האַט זַיְזַעַטְ אַיְזַעַטְפּוֹצְטַט אַיְזַעַטְ זַיְזַעַטְ
אַדְמִיְאָוִינְפְּאַרְטַט, מִיטְ אַלְעַטְמַעְדַּאלְן אַיְזַעַטְ בְּעַנְדְּלַעַט. עַר אַיְזַעַטְ נִיטְ בְּלוּזְ גַּעֲוּזְ
אַ גַּעֲנַעַרְטַל, נַאֲךְ אוֹיךְ אַפְּצַעְצַיְעַלְעַר, גַּעֲדוֹנְגַּעַן-עַזְ אַיְצַעְגַּעַבְעַרְ פְּאַר דַעַר
רַיְיכְעַר „וּוְילְקַעְסְבָּאַר אַיְזַעַטְ לְהִיְיַהְ קְוּלְן קַאַמְפָאַנְיַי”. אַיְצַעַטְ האַט עַר גַּעֲדוֹנְגַּעַטְ

אַיְזַעַטְ דַעַם נַאֲמַעַן פֿוֹן שְׁטַאַטְ:

— דַי אַנְגְּקַלְאַנְטַט זַיְזַעַטְ מַאֲלִי מַעְנוֹזְיִיעַרְטַט. דַעַר נַאֲמַעַן אַלְיַין אַיְזַעַטְ

גַּעֲנוֹגְ זַיְזַעַטְ צַוְמַטְ טַוִּיטְ...

מען האַט אַרְוִיְסְגַּעַרְפּוֹן 120 אַיְדַעַטְ. זַיְזַעַטְ הַאַבְּן דַעְרְצִיְלַטְ, אַזְעַטְ זַיְזַעַטְ
פְּוּיְעַרְ פְּאַבְּן מַאֲרַד, גַּעֲזַעַן דַי אַנְגְּקַלְאַנְטַט דַיְרִי מִינְגְּרַעְטַט, דַאֲילְ, סְעַלְיַי אַיְזַעַטְ
קְעַרְגַּעַן. דַי מִינְגְּרַעְטַט זַיְזַעַטְ אַרְוִיְסְגַּעַרְגַּעַן אַיְבְּרַעְטַט דַי שְׁאַכְטַן אַיְזַעַטְ
אַרְכְּבַעְטַט. דַי אַיְדַעַטְ הַאַבְּן זַיְזַעַטְ גַּעֲנַעַבְן עַפְעַטְ צַוְעַן אַזְעַטְ סְרַנְקַעְן, וּוּילְ דַי
מִינְגְּרַעְטַט זַיְזַעַטְ גַּעֲנַעַבְן הַוְּנָגְנָרִיךְ אַזְעַטְ דַּאֲרְשִׁטְיקְ.

ציטט ניט געוווען קיין גויעם. אומעטום האבן אַרְוָמִינְגָּדֶרֶט הַוְּנֵנְדִּיפֶשׁ
מיינערום, וועמענס נאמען עם אייז געוווען אַפְּנָ שְׂוֹאַרְצָן צַעַלְךָ. פָּוּן אַומְעָטוּם
הָאָטָם מַעַן זַיִן גַּעֲטָרְבִּין.

מַעַן זַיִן פַּאֲלַשְׁעָ אִידָּעָם זַיְנְגָּעָן אַרְוִיְּסַגְּמַנְטָרָאַטָּן אַנְטְּקָעָן זַיִן. אַיְנָעָר
הָאָטָם דֻּעְצִיְּלָטָם, אָז עַד הָאָטָם גַּעַוּן קָעַלְיָן, נַאֲכָן מַאֲרָדָם, בַּאֲחַאְלָתָן צַוְּיָשָׁן
קוֹסְטָעָם. סְ'הָאָטָם זַיִךְ אַרְוִיְּסַגְּמַנְטָיָן, אָז דַּאֲרָטָן זַיְנְגָּעָן גַּאֲרָקִיָּן קוֹסְטָעָם נִיט
גַּעַוּן. דַּעַר צַוְּיִטְעָרָה הָאָטָם דֻּעְצִיְּלָטָם, אָז עַד הָאָטָם בַּאֲמָרָקָט אַ מְעַשְׁעָנָעָם
קַנְעָפָל אָף דַּי קְלִיְּדָעָר פָּוּן דַּעַם „מַעַרְדָּרָה“ דָּאיְלָ. דַּעַר פַּאֲרְטִיְּדִיקָּעָר הָאָטָם
אִים גַּעַשְׁמָעָלָט פְּרָאָנָעָם אָזָן פָּוּן דַּעַם אִידָּעָם אַיְנְגָּעָן עַנְטְּפָעָרָם אִין אַרְוִיסָּד
גַּעַפְּסָעָן, אָז עַד הָאָטָם דַּעַם טַעַשְׁעָנָעָם פַּנְעָפָל, פָּוּן אֹזָא וַיְוִיטָּיָטָם, נִיט נַעֲפָעָנָט
זַעַן. דַּעַר פִּינְשְׁעָרָטָאַזְּשְׁבָּיאָן מַעַפְּאָרְלָאָן הָאָטָם גַּעַשְׁזָוָאָרָן, אָז עַד אִין גַּעַוּן
אָפְּ יַעֲנָעָר פַּאֲרוֹזָמָלְוָגָן, זַעַן קַעַמְבָּלָה הָאָטָם צַוְּנָעָנָרִיט דַּעַם פְּלָאָן פָּוּן מַאֲרָה.
די אַנְקָלָאָנָעָ אִין גַּעַוּן אָזָוָאָה, אָז דַּעַר פַּאֲרְטִיְּדִיקָּעָר הָאָטָם נִיט
גַּעַפְּגָעָן פָּאָרָנוֹטָס אַרְוִיסְרָוָפָן אַיְנְגָּעָן אִירָּוָעָם. עַד הָאָטָם נִיט פַּאֲרָשְׁטָאָנָעָן,
או דַּעַר מַאֲרָדָדְ-פְּלָאַנְטָעָר אִין דָּא בְּלוּזָאָן אַוְיְסָרִידָה. אָז מַעַן וּוֹלָזִירָעָ
קַעַפְּ אַפְּהָאָקָן גַּאֲרָקְעָרָה, וּוֹלָזָי זַיִן זַיְנְגָּעָן אַדְבָּעָטְעָרְפִּירָעָה, מִיטְנָלְדִּעָר פָּוּן
דַּעַר פַּאֲרָהָאָסְטָעָר „אָ. אָ. ה.“.

גַּעַנְעָרָאָל אַלְכָּרִיטָה הָאָטָם גַּעַהְאָלָטָן די לְעַצְטָע אַנְסָלָאַנְדָּרָעָ פָּאָר דַּעַר
דוֹשָׁוּרִי :

— אָוִיב אִיר זַוְעַט זַיִךְ נִיט רַעֲבָעָנָעָ מִיט אַלְעָ בָּאָוִוִּין אָזָן זַוְעַט דַּי
סְעוֹרָדָעָר בָּאַפְּרִיעָן, זַוְעַט אִיר פַּאֲרָהָקָעָט אָזָן פַּאֲרָהָרִיבָן וּוֹעֲרָן פָּוּן אַונְגָּזָעָר
גַּעַנְגָּט ! אִיר זַוְעַט צַוְּיִגְגָּעָן דַּעַם פָּאָלָק, עַם זַאֲלָזָי זַיִרְגָּעָן גַּעַמְעָן צָוָם לִנְטְּשִׁגְגָּעָז !
זַיִן גַּעַנְעָרָאַלְסָקָעָר אַוְנִיְּפָאָרָם, מִיט די פַּאֲטְרִיאָטִישָׁע מַעְדָּאָלָן אָזָן
סְטוּנָגָעָנָבָה, הָאָטָם אַרְוִיְּסַגְּרָוָפָן אַפְּשָׁיָה אָזָן מַוְיָּעָר. דַּעַר דִּיכְטָעָר הָאָטָם גַּעַד
שַׁוְיָין ; אַפְּלָעָז וּוֹעָן דַּעַר גַּעַנְעָרָאָל הָאָטָם גַּעַשְׁרָאָפָן די דּוֹשָׁוּרִילִיָּט מִיטָּן
לִנְטְּשִׁגְגָּעָז. דַּעַר דִּיכְטָעָר אִין זַיִיךְ גַּעַוּן אַ שְׁרִיפָעָלָעָ אִין דַּעַר זַעַבְיָסָעָר
מַאֲשִׁין.

דַּעַם עַרְשָׁטָן פַּעֲבָרְוָאָה, יָאָר 1876, אַיִן די דּוֹשָׁוּרִי זַיִךְ אַרְוִיסָּה
אוֹן גַּעַבְּרָאָכָט צְוִדִּיקָה אִיר באַשְׁלָוּם :

— שְׁוֹלְדִּיסָּק אִין מַאֲרָד, עַרְשָׁטָן נְרָאָד !

דַּעַר דִּיכְטָעָר הָאָטָם אַרְוִיְּסַגְּגָעָן זַיִן פְּסָאָק :

— הַעֲנָנָעָן !

די צִיְּטָגָגָעָן הָאָבָן דַּעַם אַזְטָיָל בָּאַנְרִוְתָּם :

— די דּוֹשָׁוּרִילִיָּט דָּאָרָפָן בָּאַדְאָנָקָט וּוֹעָרָן פָּאָר וַיְיָעָר עַרְלָעְכָּיָט אָזָן

בראואוקייט. די פארטישפטע זייןען געיזען פונקט אזעלכע נאולאנטס, ווי די
פאריזער קאמונארן.
אבל דריי קעפ זייןען פאר די באסעם געיזען ווינציס. מ'האט געזובט
נאך.

דען 6טן يولיע, יאָר 575, איז איז אַ מײַנער-שטעטל אַ פֿאלִיסְטַּאָן גַּעַן
סְּדָאָכְּן פֶּאָרָטָּאָן אַפְּה אַ לִוְּטָאָר אַנוֹסְלָעָשָׂן די נַאֲסְטָן-לְאַמְּטָעָרָנָעָס; עַמְּיַצְּעָר
הָאָט אַיְם אַרְיִינְגְּנָעָטָאָס אַ קְוֵיל. דַּעַן פֶּאָרְבָּעָכְּרָהָטָהָט מַעַן נִיט גַּעַשְׁעָט
געפִּיגְעָן. אַיְדָאָר דַּעַר פֿאַלִּיסְטַּאָן אַיְזָעָשָׂתָאָרָבָן, הָאָט עַר דֻּרְצְיַילְט, אַז
עם זייןען גַּעַזְוִי מַעְרָדָרָה: אַיְזָעָד אַ נַּידְעָרִישָׂרָה, דַּעַר צְוִוִּיתָר אַ הַוִּיכָּר.

ער האט ווי בִּידְן נִיט גַּעַקְעָנָט.

איַן אַ הַאֲלָבָן יַאֲדָר אַרְוֹם הָאָט מַעַן אַרְעָסְטוּתָה פִּינְפִּינְגָּעָט אַיְזָעָן
אַנְגְּנָעָלָאָנָט אַיְן דַּעַן פֿאַלִּיסְטַּאָן טַאָרָד. הַיּוֹן מַעְשָׁנְיהָעָן אַוְן דּוֹשְׁיִיםָּס בָּאַיְל
זַיְנָעָן אַנְגְּנָעָלָאָנָט גַּעַזְוָרָן אַיְן מַאָרָה, פֶּאָר שִׁיטָן דַּעַן פֿאַלִּיסְטַּאָן. טַאָטָאָט
דָּאָפִי הָאָט, קְלוּיְמָעָרָשָׂט, בָּאַצְּאָלָטָה דַּי מַעְרָדָרָה צַעַן דַּאֲלָאָר פֶּאָר זְיוּדָר אַרְבָּעָט.
רָאָשָׁרָטִי אַיְזָעָה בָּאַשְׁוֹלְדִּיקָט גַּעַזְוָרָן אַיְזָעָן זַיְנָעָן זַיְנָעָן דַּעַוְאָלְוָועָר צַיְדִּי
מעַדָּרָה. דּוֹשְׁיִיםָּס קָעָרָאָל, דַּעַר פִּירָעָר פָּוּן אַרְדְּן-בְּרָעָנָטָה אַיְזָעָן יַעֲנָעָם שְׁטָעָטָל,
איַן אַנְגְּנָעָלָאָנָט גַּעַזְוָרָן אַיְזָעָרְבָּעָטָן דַּעַן נַאֲנָצָן טַאָרְדִּיבָּלָאָן. דַּעַר

איַדְעָם אַנְטָקָעָן אַיְם אַיְזָעָן גַּעַזְוָן דַּעַר פִּינְקָעָרְטָאָן-דַּעַטְעָקָטָיוֹו מַעְקָפָרָלָאָן.
מַעְשָׁנְיהָעָן אַיְזָעָן גַּעַזְוָן אַיְזָעָר אַיְלָעָנְדִּישָׂעָרָה מַיְנָעָר, וּאַס זַיְן גַּעַמְעָן
איַן גַּעַזְוָן אַפְּן בָּאַסְיָּה שַׁוְּאָרָצָן צַעַטָּל. בָּאַיְל — אַן אַמְּרִיקָעָנְרָה
גַּעַבְּאָרָעָנְרָה סְּעַמְפְּרִישָׂעָרָה מַיְנָעָר. דָּאָפִי — אַיְזָעָר אַיְזָעָנְרָה אַיְזָעָן
שָׁאָכָטָה. רָאָשָׁרָטִי — אַיְזָעָר אַיְלָעָנְדִּישָׂעָרָה, עַרְשָׁתָה זַעַקָּס יַאֲדָר אַיְזָעָן לְאַנְדָּה,
וּזְעַלְכָּרָה הָאָט גַּעַזְבָּעָטָה פֶּאָר דַּעַר "וּוַיְלָקָעָסְבָּאָר אַיְזָעָן לְהִיּוֹן קְוֵילְן קָאַמְּפָאַנְיָעָ".
קָעָרָאָל — אַמְּאָן פָּוּן אַיְדָאָר פָּעָרְצִיךְ, אַטְאָטָעָ פָּוּן פִּירָעָרָה, אַן אַיְינָנָה
פִּיטָּמָעָ פָּוּן אַשְׁעָנָקָה. אַיְזָעָן טְמָעָלָה הָאָט סְעַן אַיְם זְיוּדָר גַּעַשְׁעָטָ פֶּאָר זַיְן
עַרְלָעְקָיָיט אַוְן רָעָנָסָט. עַר אַיְזָעָן גַּעַזְוָן אַסְיָּנְדָרָה פָּוּן אַיְלָעָנְדִּישָׂעָרָה
עַמְּנָרָאָנָט אַוְן אַלְיָוָן גַּעַבְּאָרָן דַּאֲרָן לְאַנְדָּה.

דָּאָפִי אַיְזָעָן גַּעַמְפְּרִישָׂעָט גַּעַזְוָרָן בָּאַוְנָדָרָה. די אַנְדָּרָעָ פִּיר אַנְגְּנָעָלָאָנָט
— צְוֹזָאַמְעָן.

איַצְּטָה זַיְנָעָן שַׁוְּיָן אַיְן גַּעַרְבָּטָה גַּעַזְוָן צְוּוִי אַנְקָלָעָנְרָה: דַּעַר גַּעַנְעָרָאָל
אַלְכָּרִיּוֹט אַוְן דַּעַר פֶּאָרְזִיךְ פָּוּן דַּעַר "פָּעָנְסִילְוִוִּינְגִּיעָ אַוְן רְעָדִינָגָן קְוֵילְן קָאַמְּ
פָּאַנְיָעָ", נַאֲזָעָן. אַיְם הָאָבָן עַמְּדָה בָּאַסְעָט גַּעַמְאָכָט אַיְזָעָן יַאֲרָן 575 פָּאָרָן
הַוִּיפְּטִירָעָר צַוְּרָעָן דַּעַט סְטְרִיּוֹק.

איַדְעָם אַנְטָקָעָן די אַנְגְּנָעָלָאָנָט זַיְנָעָן גַּעַזְוָן: "מעַל", מַעְקָפָרָלָאָן,
אוֹן דַּעַר שְׁפִיאָן קָרְעִינָעָן. אַכְזָבָן זַיְנָעָן גַּעַזְוָן נַאֲךָ צְוּוִי אַפְּגָנְעָקְוִיפָּטָעָן

אידען, וועלכע האבן זיך אבער זיינער שטארך געלאנטערט אין זיינער רײַד.

דאָס געריכט איזו זיינער געוווען געפֿאַקט מיט פָּאַלְיִצְיַי.

אין געריכט איזו אַנְמְקָעֵן קָעְדִּינְגָּעָן אַרוֹסְגָּעָטָן זַיִן אַיְגָּעָן זַיִבָּ.

וי האָט אַיְם אַלְיַין באַשׂוֹלְדִּיקְט. אַיְן דָּעַם פָּאַלְיִסְמָאַן מָאָרָד.

אַט זַיְנָעָן עַטְלָעָבָן גָּרְיכִּטְפְּרָאָגָּעָם אַזְּן אַירָעָן עַטְפְּרָעָם:

פרָאָגָּעָן: האָט דִּין מַזְּן בָּאָ זַיְן גַּהֲאָט אַ רְעוֹאַלְוָעָר?

עַטְפְּרָעָם: יָא.

פרָאָגָּעָן: זַיְן לְאַגְּגָן, אָז עַר האָט דָּעַם רְעוֹאַלְוָעָר?

עַטְפְּרָעָם: אַיְךְ דָּעָנָךְ: באָ אַיְרָאַ צִיְּטָ.

פרָאָגָּעָן: וּוּאָט האָט דִּין מַזְּן גַּעַטָּן, אָז עַר אַיְזָן גַּעַפְּמָעָן? אָז דָּו

הָאָט אַיְם אַרְיִינְגָּעָלָאָזָן אַיְן הוּאָן.

עַטְפְּרָעָם (זַיְן בָּאַזְעָרָם אַיבָּעָר דַּיְן דָּרָאָגָּעָן): אָז אַיְךְ האָב אַיְם אַרְיִינְגָּעָלָאָזָן

איַן הוּאָן?

פרָאָגָּעָן: יָא.

עַטְפְּרָעָם: עַר האָט גַּהֲאָלָטָן זַיְנָעָן שְׁטִיוֹלָן אַיְן דַּיְהָעָט, וּוּעָן אַיְדָּ

הָאָב אַיְם אַרְיִינְגָּעָלָאָזָן, אַזְּן עַר האָט גַּעַוְאָנָט, אָז עַר האָט דָּעַשָּׂאָסָן דָּעַם

פָּאַלְיִסְמָאַן יָאָסְטָן ...

מעָן האָט גַּעַבְּרָאָכָט אָז אַיְדָּעָם: דָּעַם מַזְּן, וּוּלְכָעָר האָט פָּאַרְיכְּט

דָּאָעָרִיטִים רְעוֹאַלְוָעָר. עַר האָט נִימְט דָּעַשְׂעַנְט אָהָ וִיכָּעָר, נִימְט דָּאָעָרִיטִין, נִימְט

זַיְן רְעוֹאַלְוָעָר.

דָּעַר פָּאַרְטִּידִיְקָעָר האָט גַּעַטְיִנְעָט, אָז צַוְּיוּי אַיְדָּעָם, האָבָן זַיְקָפָּאָרָד

פָּלְאַנְטָעָרט אַיְן זיינער רְיִיד. אָז דָּעַם שִׁיקָּעָר אַזְּן אַוְיסְוּאוֹרֶפֶּ קָעְדִּינְגָּעָן טָאָר

אַ גָּרְיכְּטִים נִימְט נְלִוְיָוָן. אַוְיכְּ זַיְן מִיּוּסָעָ אַיְזָן רִיכְטִיקְ, אַיְזָן עַר דָּאָקָ אַלְיַין אָז

אַנְטִילְ-גָּעָמָעָר אַיְן דָּעַם מָאָרָד. צֻוּוֹתָנָס, פִּירָן אַלְעָבָאָזְוִיָּזָן צַוְּ דָּעַם, אָז עַר

אַיְזָן נִימְט קִיְּוָן אַנְטִילְ-גָּעָמָעָר, נִאָר דָּעַר אַיְנִיצְשָׁעָר מְעַרְדָּה. אַ כּוֹץ דָּעַם,

שְׁטִוִּיט עַר אַיְצָט אַוְנְטָעָר אַ פָּלָאָגָּעָן פָּאָר אָז אַנְדָּעָר מָאָרָד (דָּעַר טּוֹיטָ פָּוּן דָּעַם

„סּוּפָּעָר“ דָּזְשָׁאָנָם). דַּי אַנְקָלְעָגָּעָר האָבָן אַבָּעָר גַּעַטְיִנְעָט צַוְּ דָּעַר דָּזְשָׁוְרִי,

אוֹ מעָן דָּאָרָפֶּ נִימְט דָּרָאָכְּטָן, וּעַר אַזְּן וּוּאָט עַר אַיְזָן. עַר אַיְזָן אַפְּ דָּעַר רִיכְ

טִיקָּעָר זַוְּיטָן, דָּאָס אַיְזָן גַּעַנוֹגָן. —

סָאַיְזָן גַּעַוְוָעָן גַּעַנוֹגָן, אָז דַּי אַנְגָּעָלְאַנְטָעָן זַיְנָעָן מָאָלִי מַעֲנוֹוִיעָרָם אַזְּן

גַּעַטְיִנְעָט סְטוּרִיקָעָר. דַּי דָּזְשָׁוְרִי האָט אַרוֹסְגָּעָנְגָּעָבָן אַוְרָוְטִילְ:

— שְׁוֹלְדוֹיךְ!

אוֹן דָּעַר רִיכְטָר האָט אַלְעָמָעָן פָּאַדְמִישְׁבָּעָט צַוְּ דָּעַר טְלִיעָ.

דָּעַר שְׁפִּיאָן קָעְדִּינְגָּעָן אַיְזָן אַרוֹסְמָן פָּוּן גָּרְיכְּט אַ פְּרִיעָר מַעֲנְטָשָׁ...

די לעצטע מארטירער : טאמאס מונלי, דושיק קיהאן, פאטריך העסטער, פיטער מעקהיין, און פאטריך טולי. אלע פארטיזטען גיינע צו דער טלייך און שרעך.

די באסעם זייןעו נאך ניט געוווארן מיט בלוט. כ' האבן נאך געלעבט ארבעטער, פאך וועמען בער קאמפ אייז טיעדר געוווען, ווי דאס לעבן. מ' האט איבער זיערע העלדזער געדראפט פארכיען די שטראיך.

בעברואר 10טן, יאר 1876, אייז ארעסטערט געוווארן טאמאס מונלי. מ' האט אים אונגעקלאנט אין דעם מארד פון א פארטמאן, מיט פינט באדראשים צורייך. צוואמען מיט האט מען אונגעקלאנט נאך פיר אנדערע. צוויי זייןען סיינמאָל נויט ארעסטערט געוווארן און מ' האט זוי אפיילע ניט גערופן פאָר קיון אידעם (געוווען האפאניס באַסישע שפֿיאָנָען). אינעם, אַדְּאנָעָל, האבן קאמפאניע-מעדר עליינטשען, נאך פָּארן מיישבעט. דעם בערטן, טעקליסטער, האט מען ארעסטערט און באָרְרִיכְתֶּן. אַנְשִׁפְּאָט אַיְם האט מען בעפּראָוֹסָט אַרְיִינְשְׁלָעָפּן זייןעם אַ ברודער. מעקליסטער האט מען פָּארְדְּבָּאָקְטְּ אַפְּ לְאָגְנָעָיְן טְוָרְמָעָן, נאך פָּאר אָן אַנדְעָר קְלָאָנָעָן.

טונליים אַנְסְּלָעָנְדָר אַיְז גַּעֲוָעָן. דער הוַיְפְּטָאִידָּעָם — מעקי פָּאָרְלָאָן. ער האט דער צְרִיכְיָהָט, אָז ער האט געווואָסָט פָּונָעָם נְאָצָן מְאָרְדְּבָּאָלָן נאך אַיְדָעָר דער מאָרְדָּאַיְז בָּאָגָּנָעָן גַּעֲוָאָרָן. נאך עַפְּעַט האט דער שְׁבִּיאָן מעפְּפָאָרְלָאָן גַּעֲוָאָסָט :

דער אַנְגְּעָלָנְטָאָמָּעָר אַיְז אַמְּאָלִי מְעַנוֹּיִינְרָ !

עַסְטִיְינָעָן גַּעֲקוּמָעָן נאך אַפְּנָעָקְוּיְפָטָע אִידָּעָם, וּוּלְכָעַ האָבָן גַּעֲפָלָנְטָעָרָט מיט דער צוֹנָגָן, גַּעֲזָאָגָן אַנְדָּרְשָׁבָן אַיְז מָאָל צּוֹם צְוּוֹיָטָן. אַיְז עַרְלָעָבָר אִידָּעָם, אַפְּרִינְגְּטָפָן דֻּעָם גַּעֲטוּטָן פָּאָרְטָאָן, האט אִידָּעָם גַּעֲזָאָט אַזְוֵי :

פראגָע : האָסְטו גַּעֲוָעָן זַיְן (דֻּעָם מְעַרְדָּעָם) פָּאנָעָם ?

עַנְטָפָעָר : כְּהָאָב זַיְן פָּאנָעָם גַּעֲוָעָן.

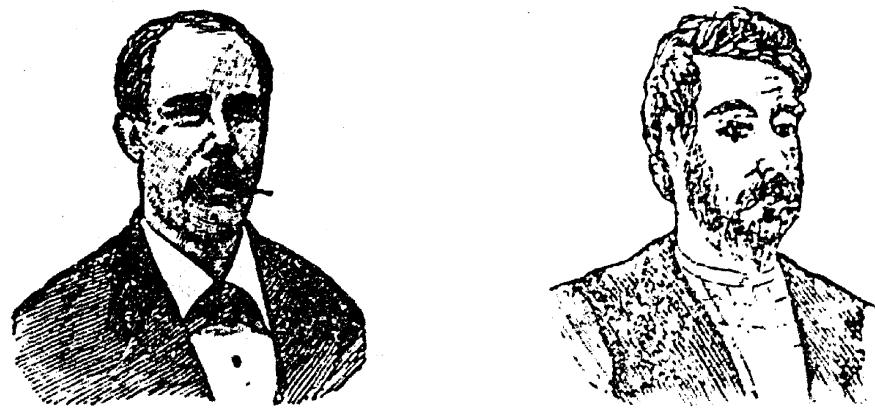
פראגָע : האָסְטו יְעַנְעָם מָאָן גַּעֲוָעָן אַעְזִיזָאָיְז פְּרִיעָר ?

עַנְטָפָעָר : בְּהָאָב אַיְם קִינְגָּמָּאָל נִיט גַּעֲוָעָן בְּזַיְן יְעַנְעָם בְּרִיכְמָאָרָן.

פראגָע : מְוּנְלִי, שְׁטָעָל זַיְק אַוְיָף ! (זַיְק אִידָּעָם) אַיְז דָּס דַּעַר מָאָן ?

עַנְטָפָעָר : דָּס אַיְז פָּאָר שִׁין פָּאָל נִיט דַּעַר מָאָן, וּוּלְכָן אַיְדָעָן דַּעַרְקָעָנוּ.

דער פָּאָרְטִּירִיךְעָרָפָן מְוּנְלִי האט שְׁוִין האפָאנִיס דַּעַרְשְׁפִּירָט, אַיְז דָּס מִישְׁפָעָט מען נִיט פָּאָר מאָרְדָּאַיְז, נאך פָּאָר אַרְבָּעָטָעָרִינְגְּעַטְרוּיְקִיט. האט ער אַוְסְטְּרִירִיעָן אַיְמָטָן זַיְן רְעָדָע :

טַאַמָּסֶם טְוִנְלֵי

טְוִיקֵל דָּאֹל

עֲדוּנוֹפָרֶד קְנָלוֹ

רוֹשְׁיוֹטֶס קָעָרָאֵל

טַאַמָּסֶם דָּאֹעֵן

— אין נאטס נאמען! ניט די ארכבעטער א נלייכע געלעננהויט. צע
 McAלט זוי ניט אונטער די פיס! זאלן זוי ניט אונטער דער הערד
 שאפטס פון קאפאיטאל, אין א פרויינט לאנד! ...
 ווי אן ענטפער אין בעקמגען דעם ריכטערם אינסמארכיע צו דער
 דושורי:

— פארלאזט זיך ווינצ'ער אפ דעם איזדעס-יזאנן פון די פארטיזאנער,
 ווי פון די אנטלענער. די ערשטער זאנן: ניין; די צווויטער — יא. די
 ערשטער האבן גארנישט ניט געזען, די צווויטער — האבן געזען מיט די אוינן.
 זיינען די ערסטער „גענטאיו“, אבער די צווויטער „פֿאָזִיטִיוֹ“.

מען האט מונילן פארטישפער צום טויט!
 נאכדען איז ארטשטרט געווארן דושאן קעהאו, א ברדאוער מיינען
 א גוטער קעטפער, אן איבערגעגעבענער טווער פון ארדן.
 קעהאו איז פדרער ארטשטרט געווארן פאָר אן אנדער מאָרד. מען
 פארטישפער אים אין טורטער. דאס איז געזען ווינצ'יק. האט מען אים
 אַנְגַּעֲלָאָנְט פֿאָר אַנְגַּדְעָר מאָרד פון א „סּוּבֶּר“. מען האט אים צוּגַּעֲנָעָן
 נאָך יאָרֶן טפִּיסָּע. ענדליך, איז גַּזְוּעַטְבָּר, יאָרֶן 1876, האט מען אים
 אַנְגַּעֲלָאָנְט אַיְלָאָנְט גַּעַמְעָן, מיט צּוּעַלְפָּטְבָּר צּוּרִיק, אַיְלָאָנְט מאָרד פון
 א פֿאָרְמָן, לאָנְדָּאָן. מען האט אים צום דרייטן מאָל גַּעַמְשָׁפָעָט אַוְן פֿאָרְ
 טוּשָׁפָעָט צום טויט.

אט דער געהארגעטער פֿאָרְמָן איז געזען אן אויפּווער איבער די
 וועלכּע האבן געברעקלט די נרויסע שטייקער קוילן. ער האט גענאנגעט פון
 מאָס אָזְן זוֹאגּ אָזְן אַיְזָן גַּעַזְעָן באָ די אַרְכְּבָּעָטָר שְׂטָאָרְקָ פֿאָרְהָאָסָט. אַנוּבָּע
 אוּמוּוִיסְנְדִּיקָע, פֿינְצְטָרָע, פֿאָרְבְּיְטָרָעָטָר אַרְכְּבָּעָטָר, וועלכּע האבן גַּעַפְּלָט,
 אָז מעד שעננען זוי פון אַיְסָט גַּעַזְעָן באָ די אַרְכְּבָּעָטָר שְׂטָאָרְקָ פֿאָרְהָאָסָט
 שטיינער; אַן דריַי טעַנְגַּר אַיְזָן ער גַּעַשְׁטָאָרְבָּן. די קלַאנְגַּעְגַּע גַּעַנְגַּע דעם
 טוּינְגָּר קעהאו אַיְזָן ניט גַּעַזְעָן, אָז ער האט גַּעַזְעָן דעם טוּיטְלָעָן שְׂטָיִין,
 נאָר — אָז ער אַיְזָן גַּעַזְעָן אַיְינְגָּר פון דעם אוּילָעָם. גַּעַזְעָן האט אַנְגַּעֲלָאָנְט;
 מעפְּאַרְלָאָן האט באַשְׁטָעִיטָט, אָז קעהאו אַיְזָן אַמְּלִי מַעַנוּוּיָּה. דאס האט

געמיינט: זיין סָאָפָּה.

לעבן דער טְלִיעַת האט ער אוּסְנָעָשְׁרִיעַן:

— כְּבִין ניט שׂוֹלְדִּיק אַיְזָן לאָנְדָּאָן טוּיט! כְּהָאָבָּ קִינְמָאָל דעם
 מאָרד ניט גַּעַזְעָן!

פֿוֹנְקָט, זוי די באַסְעָם האָבָּן עַמְּנַט ניט גַּעַזְעָט!

אין יאָרֶן 1877 זיינען אַרְטְּשָׁטְרָט גַּעַזְעָן העסְטָר, מעקהיו אַן טּוֹלִי,
 דריַי מַיְנָעָרְדָּעָטָר אַן מִטְּנְגָּלְדָּעָר אַיְזָן „א. א. ה.“. סָאָזְן פֿאָר זוי אוּסְ-

געפלאכטן געווארן א שטריך. באסעם האבן באשלאסן : מען זאל ווי מושע בעטן פאר א מארד, וואס איז באגאנגען געווארן מיט 9 יאדר צוריך.
פאר יענעט מארד, פון א שאכט- „סובער“, האט מען דעםאלט ארעסטירט העסטערן, מיט נאך דריי ארבטעטר. די דריי ארבטעטר האט מען געשטעט צום געריכט, אונ, איינעם נאכן אנדערן, באפריט. העסטער האט אויך געפֿאָדערט א מישבעט, אבער מען האט אים אַרוֹיסְנַעַלְאָזִן פון טורמע, אונ א געריכט.

אויצט, מיט ניין יאָר שבעטער, האט מען העסטערן ווידער ארעסטירט פארן זעלבּין מארד (א זאָר, וואס איז אומגעעצלעך, לווט דער אַמְּעָדִיקָן גָּעָר קאנסטייטוציע : מען קען א מענטשן ניט מישבעטן פארן זעלבּין פָּאָרְבָּעָכָן צוּווִי מָאָל). צו אים האט מען צונעטשבעט דֵי אַנְדָּרָעָ צוּווִי. דער אַנְדָּרָעָ קָלְעָנָדָר אַיְזָה געווען קוילֶן-פְּרָאוּרְעָנָט גָּאוּן. דער הויפְּטָאִידָּעָם, אַפָּאָרָ בְּרָעָכָר, ווועלְכָן מְהָאָט צוֹלוֹבָ דָּעַם צוֹוָעָס אַרוֹיסְנַעַלְאָזִן פון טורמע ; זיינע כאוויריים-אַרְעָסְטָאָנָטָן האבן אים געוופּוֹן „קָעְלִי דָּעַר בָּאָסָם“.

זוי האט צונעהאָלָפָן דער פִּינְקָעָרְטָאָזִ-צָּאנְגָּעָטָט מַעֲפְּפָאָרְלָאָזָן. ער האט באָר שטעטיקט, אַז די אַנְגָּעָלָאָגָּטָע זיינען אלָעָ מָאָלָי מענוויאָדָס. ס' האט שווִין ניט געהאָלָפָן דאס אַיְדָּעָסְזָאָגָּן פון צַעְנְדְּלִיקָעָר עַרְלָעָכָעָ מענטשן, אַז די אַנְגָּעָלָאָגָּטָע זיינען נאָךְ אַיְן יָעָנָדָר צִיְּמָה געווען אַפָּאָרָט. דער אוֹרְטָיְלָ אַיְזָה געווען פָּאָרְטִּיךְ :

— טוֹיט ! דָּוָרָךְ הָעָנָגָן !

וּפִילְ מָאָלָי מענוויאָדָס עַם זיינען אוֹפְּגָּעָה אָגָּנָעָן געווארן אַיְן יָעָנָדָר צִיְּמָה, אַיְזָה ניט באָזָאָסָט. די באָסָעָם האָבָּן נִיט גַּעֲצִילָט זַיְעָרָעָ קָאָרְבָּאָנָעָם. די אַרְבָּטָעָר (אַנְגָּעָלָאָגָּטָע אַזְּנְטוּמְלָטָע) האָבָּן די נִעְמָעָן נִיט פָּאָרָדָ צִיְּבָנָט. מען ווִיסְטָ נאָךְ, אַז אַיְן יָאָר 1877 האט מען אוֹפְּגָּעָה אָגָּנָעָן 17 מִינְעָרָם ; פון זוי — עַלְהָ, דָּעַם 21 סְטָטָן יְיָנִי. אַיְן יָאָר 1879 — נאָךְ צּוּווִי. מאָסָן זיינען פָּאָרְזָעָטָם געווארן אַיְן טורמע אַפְּלָאָגָּנָעָן יָאָרָן.

עם אַיְזָה געווען אַזְּוִי : אַז צום געריכט אַיְזָה גָּעָנָגָעָן אַז אַקְטִיוּוּרָה הַיְבָרָנִיָּה, האט עַס גַּעֲמִינָט זַיְן סָאָפָּה. אַ פָּאָסְיּוּרָה האָבָּן זַיְקָעָנָט אַפְּלָעָ פָּאָרְטִּיךְ מִיט יָאָרָן טורמע. אַוְטוֹוִיסְנְדִּיךְעָ, פִּינְצְטָעָרָ אַרְבָּטָעָה האָבָּן אַפְּלָעָ גָּעָקָעָנָט באָפְּרִיטָה ווּוְרָן אַיְנָגָאנָן. די פְּרָאָנָעָ פון שׂוֹלְדָ אַז אַמְּשָׁוֹלָדָ האָט זַיְקָעָנָט גָּעָרְבָּנָט.

די באָסָעָם האָבָּן זַיְקָעָנָט בְּיַולדָ פון די טַלְוָעָם גָּעָפְּרִיטָה. אַ לְּעָרָעָרָ פון אַ רְעַלְגִּינוּעָרָ שַׁוְּל אַזְּנְסְּוּלְוּוּיְנִיָּה האָט גַּעֲרָאָכָט צַוְּפִּירָן אַ גְּרוּפָעָ זַיְנָגָעָ מִידָּלָעָךְ, צּוֹ וּעָן וּמַעַן הָעָנָגָן אַוְיָף די „מְעֻרְדָּעָ“. די פָּאָרְטִּיךְעָה האָבָּן זַיְקָעָנָט זַיְעָרָ בְּרָאָוֹ. זַיְעָרָ טוֹיט האָבָּן זַיְקָעָנָט מִיט אַ שְׁמִיכָלָ.

אונטערו שטrios האבן זוי געוווארפן זיעירע מעדרער דעם עםם אין פאנעם
 ארין, אויסגעשרוין און זוי שטיארבן אומישולדיקען. באיל און מעניזהען זינען:
 געאנגען צו דער טלייך זוואטטען. באיל האט אויסגעשרוין צו מעניזהען:
 — א גוטן דיר, טיין אלטער כאווער! לאטיר שטיארבן מוטיס!
 מעניזהען האט צונעהשקלט מיטן, קאָפַ, זוי צו זאנן:
 — יא! שטיארבן און פון מוירע ניט ארויסווען פאר זוי! דער מעדרער
 פון ארבעטער-פאָלַק!
 מיט סימכע האבן די צייטונגנען פון דו אַנְדָּרְצִיטְבָּאַלְעַבָּאַטִּים אַנְגָּזָאַט
 שען דער הינרכטונג:
 — דער מעדרער זינען טויט! וואָס פֿלְעָן זוי טאן? זוען נאָר דו פֿרְיוֹן
 פאר ארבעט זינען זוי ניט געפֿלְעָן געווֹאָרֶן, האבן זוי זיך אַזְגָּאנְזִוְּרֶת און
 נעמאכט אַסְטְּרֵיָק.
 אַט פֿאָרוֹאָס דַּי מַאֲלִי מענווּירָט זינען גַּעַשְׁטָאָרְבָּן: "זיך אַזְגָּאנְזִוְּרֶת
 און נעמאכט אַסְטְּרֵיָק..."

8

**טוייטע ארבעטער דופַן צום קאמפַ פֿון דַּי קוֹאָרְוִוָּת. דער גַּוִּיסְעָר
 באַזְסְטְּרֵיָק פֿון יָאָר 1877.**

אַט אָזְוִי האט זיך גענדיקט דער בראָוועָד קָאָמָפַ פֿון דַּי מַאֲלִי
 מענווּירָט.
 דַּי אַירְלָעַנְדִּישָׁע אַרבעטער, וועלכּע זינען פֿאַרְשָׁלָאַפְּט גַּעַוְּאָרָן פֿון דעם
 ענְגָּלִישָׁן הַעֲרָשָׁעָר קְרָאָמוּעָל (וועלכּע האט אַרְגְּנְטִינְרָעָהָאָקָט אַפְּנִינִיס קָאָפַ
 און פֿאַרְפָּעַטְיקָט דַּי הַעֲרָשָׁאָפְּט פֿון דַּי נִיעָי אַינְדוּסְטְּרִיעָבָּאַלְעַבָּאַטִּים) אַין
 יָאָר 1650, זינען גַּעַוְּאָוִוָּט גַּעַוְּעָן צו קַעְפְּטָן. אַין דעם נִיעָם לְאַגְּדָה האָבָן
 זוי נאָך אַזְיך גַּעַטְרָאָפְּן דעם ענְגָּלִישָׁן פֿאַדְעָן: אַסְאָכְטָן אַין פֿעַנְּ
 סִילְוִוִּינְיָעָהָאָבָן דַּעַמְּאָלָט גַּעַהְעָרָט צו ענְגָּלִישָׁן בָּאַלְעַבָּאַטִּים, וועלכּע האָבָן
 גַּעַזְוִוִּין פֿרָאָפִיטָן, זִיכְנִיךְ אַין לְאַנְדָּרָן. דַּא זינען גַּעַזְוִוִּין גַּעַדְגַּעַן אַוְיָפַ
 זְעָרָ. אַבָּעָר דַּא אַין לְאַנְדָּז אַזְיך דער קָאָמָפַ נִיט גַּעַזְוִוִּין צִוְּיָשָׁן ענְגָּלִעָנְדָעָר
 אַון אַירְלָעַנְדָּרָר, נאָר צִוְּיָשָׁן קָאָפִיטָּאָל אַון אַרְבָּעָטָן.
 אַז מַעַן האט גַּעַדְאָפְּט צְעַבְּרָעָכְן דעם קָאָמָפַ פֿון דַּי אַרְבָּעָטָר, האָבָן
 גַּעַדְגַּעַן שְׂפִיאָנָעָן אַון פֿינְקְעָרָט אַזְדָּעַטְקְּטוּוּס צִוְּגָנְדִּיָּת פֿאַרְבָּרָעָכָנס;
 דַּי קוֹילְזְבָּאָרָאָנָעָן האָבָן צִוְּגָנְרִיָּת פֿאַרְבָּדָעָכָר (קַעְמְפָעָר אַון סְטְרֵיָקָר).
 דַּאָס בָּאַסְיָשָׁע גַּעַזְוִוִּץ צִוְּגָנְרִיָּת טְלִיעָט אַון שְׂטְרֵיָק.
 מַאֲדָן זינען טָאָקָע פֿאַרְגְּנָקְוּמָעָן דַּעַמְּאָלָט אַסְאָר אַין פֿעַנְּסִילְוִוִּינְיָע.

אומוויסנדישע, פארצ'זוייבלטער, פארבייטערטער, ניט-ארנאניוירטער ארבטעטר,
האָבן אויסגעלאָן זיער צאָרַן צו פארהאָסְטָע "סּוּפֶּרֶס", פֿאָרְלִיָּט אָוּן בִּיזְעַזְעַזְעַר. אַ סָּאָךְ אָרְבָּעַטָּר זַיְנְעַן אֲגַנְגַּעַת צַעַם גַּעַוּאָרַן צו מָאָרֵד דָּוֹרְךְ
נְעַדְוָנְגָעָנָע שְׁפִיאָנָע אָוּן פְּרָאָרוֹאָקָטָאָרָם. אַכְּבָּעַד אַרְגָּאנָנוּיוּרְטָע אָרְבָּעַטָּר
הַאָלְטָן נִיט פָּוּן מָאָרְדָּן. זַיְרָפֶן צו אַמְּאָסְן-קָאָמָּפְּ: מָאָסְן-סְטָרִיִּסְסְ, מָאָסְן-
בִּיקְעַטָּס, פְּאָרְטִּידִיסְן זַיְדְּ צַוְאָמָעָן קָעָן אַנְפָאָלָן. דַּי אַלְעַ פְּאָרְמִישְׁפָעַטָּע
זַיְנְעַן גַּעַוּעַן אַרְגָּאנָנוּיוּרְטָע אָרְבָּעַטָּר. זַיְעַר אָרְדָּן הַאָט גַּעַהְאָלָטָן פָּוּן קָאָמָּפְּ,
אָבָּעַר נִיט פָּוּן מָאָרְדָּן. מִיטְ דָּעַר הַיְּלָפְּ פָּוּן נְעַקְוּבְּטָע אִידְעָסְן זַיְנְעַן דַּי פָּאָרְדָּ
בְּרָעַכְנָס אַרְוִיְּפָנָעָוָאָרָפְּ גַּעַוּאָרַן אָפְּ זַיְעַרְעַ סְעַפְּ; וַיְיַיְלְעַזְלִיבְּ זַיְעַרְעַ סְפָטָמָּפְּ.
הַאָּבָּן דַּי בָּאַלְעַבָּאָטִים גַּעַפְּאָדָעַטָּר זַיְעַרְעַ סְעַפְּ.

אָזְוִי טְוֹעֵן בָּאַלְעַבָּאָטִים אַלְעַמָּאָל: סָאָקָא אָוּן וּוְאַנְגָּעָטִי זַיְנְעַן אַרְעָסְ
טִירְטָ גַּעַוּאָרַן, נִיטְ וּוּי קְעַמְפָעָר, נָאָר וּוּי מְעַרְדָּעָר אָוּן רְוִיבָעָר. מָוִי אָוּן
בִּילְינְגָּס זַיְנְעַן פְּאָרְמִישְׁפָעַט גַּעַוּאָרַן, נִיטְ פָּאָרְדָּן זַיְעַרְעַ יְוִינְיָאָן-יְאָרְבָּעַטָּר, נָאָר
פָּאָרְטָוִיטָן מִיטְ אַ בָּאַמְּבָעְ אָוְשְׁוֹלְדִּיְּקָעָן מְעַנְטָשָׁן. דַּי הַיְּמִתְּאָרְשָׁעַט-מְאָרְטִירָעָר
זַיְנְעַן גַּעַשְׁטָאָרָבָן, נִיטְ פָּאָרְן קָאָמָּפְּ פָּאָרְן אַכְּטְשָׁאָיְקָן-טָאָגְן, נָאָרְ פָּאָרְ אָנִי
הַעַצְן אָרְבָּעַטָּר צַוְאָרָפְּן בָּאַמְּבָעְטָם. נִיטְ נָאָרְ גַּעַמְעָן זַיְיַ צַוְאָרְנָעָם פָּוּן
אָרְבָּעַטָּר-קְעַמְפָעָר, נָאָרְ זַיְיַ וּוּלְיַן בָּאַשְׁמוֹצָן זַיְעַרְעַ אַנְדָּעָנָק, אַוּעַקְנָעָמָעָן פָּוּן
זַיְיַ זַיְעַר הַעַלְדִּוְשִׁיטִים, אַפְּלִיעַ נָאָכָן טוֹיְטָן.

אַיְצָט פָּאָרְשְׁטִיעָן דַּי אָרְבָּעַטָּר מָעָר, פָּאָרְשְׁטִיעָן אַ סָאָךְ — וּוְעַר סְ'אָיְן
גַּעַוּעַן סָאָקָא אָוּן וּוְאַנְגָּעָטִי, מוֹנִי אָוּן בִּילְינְגָּס, די צְעַנְטְּרָאַלְיָעָר אַרְעָסְטִירָעָר;
אָבָּעַר אָוּן יְעַנְעַיְאָרָן הַאָט וּוְרַךְ בָּאַלְעַבָּאָטִים אַיְגְּנָעָנָעָבָן צַוְאָרְפְּלָעָקָן
דָּעַם גַּעַמְעָן פָּוּן דַּי מְאָלָיְיָעָן מְעַנְטָשָׁן, אוּ מָעַן הַאָט
אַוְיְפָנְגָעָה אָנְגָעָן אַ בָּאַנְדָּרָעָר רְוִיבָעָר אָוּן הַאָלְדוֹזְ-שְׁנִיּוֹדָעָר, אוּ דָּאָס אָלָיְזָן. זַיְעַרְעַ
סְעַרְעַר הַאָּבָּן גַּעַפְּוִילְטָן אַיְן דַּי פְּוֹאָרִים אוּן זַיְעַרְעַ גַּעַמְעָן אוּ אַרְוָמְנָעָנָגָעָן
אַיְבָעָרְן לְאָנָה, פָּאָרְטָוּנְקָלְטָן אוּן פָּאָרְשְׁמוֹצָטָן.

דָּעַר עַרְשְׁטָעָר, וּוְעַלְכָּעָר הַאָט זַיְיַ אַרְיִינְגְּנָעָנוּמוֹן אַיְן דָּעַם רְעַכְעַנוֹן טוֹן
אָרְבָּעַטָּר-הַעַלְדָּן אוּן מְאָרְטִירָעָר, אוּן גַּעַוּעַן דָּעַר פָּאָרְשְׁפָאָרְבָּעַנְעָר אָרְבָּעַטָּר
פְּרִירָעָר, יְוִדְוִישָׁין וּוְקְטָאָר דָּעַבְמָן.

עַר הַאָט גַּעַמְעָן זַיְיַ גַּעַשְׁרָבָן אָזְוִי:

„נִיטְ לְאָגָן צְוִירָק בֵּין אִיךְ גַּעַשְׁטָאָנָעָן אַיְן פָּאָטְסְוּוֹלְעָר טְפִיסָּע, אָפְּ
דָּעַם פְּלָאָזָן, וּוְאָוּזָקְס מְאָלִיְמָעְנוֹוִיְעָרָם זַיְנְעַן גַּעַהְאָנָעָן גַּעַוּאָרָן,
אוּן אִיךְ הַאָבָּן זַיְקָרְמָאָנָטָן אָפְּ זַיְעַרְעַ מְאָרְטִירָעָר-טוֹיְטִיטָן.
„אַיְן דָּעַם מְאָלָיְזָן זַיְעַרְעַ טוֹיְטָן, אוּן גַּעַרְעַטְיִקְיָעָט צְעַטְרָאָטָן גַּעַ
וּוּאָרָן. דָּאָס לְיַכְּקָעָן פָּאָנָעָם פָּוּן עַמְעָס אוּן בָּאַרְדָּעַטָּר גַּעַוּאָרָן מִיטְ דָּעַר
שְׁוּוֹאָרְצָעָר מְאָבָטָע פָּוּן פָּאַלְשְׁקִיִּיטָן.

„דרויסיך יאָר האַט מעַן גַּעֲלָיִינְט וּוֹעֵן זַיִן. אֲבָעֶר דַּעַר עַמְּעַס
וּוְעַט זַיִן; ס'וּוַעַט פּוֹמַעַן דַּי צַיִם, וּוֹעֵן דַּי גַּעֲמַעַן פּוֹן דַּי מַאֲרְטִירָעֶר
וּוְעַלְן רַיִן וּוֹרַן פּוֹן דַּעַר בְּלַאֲטָע, אַיִן וּוּלְכָעֶר זַיִן זַיִנְעַן אַרְיִינְגָּנוּוֹאַרְפָּן
גַּעֲוָאָרֶן.

„דַּי מַעֲנְטְשָׁן, וּוּלְכָעֶר זַיִנְעַן גַּעֲשְׁטָאַרְבָּן אָפַּ דַּעַם שְׁמְרִיך, זַיִן פָּאָרָה
כְּרֻעְכָּר, זַיִנְעַן גַּעֲוָעַן אַרְבָּעְטָעְרְפּוּרָע. דַּי עַרְשָׁטָע מַאֲרְטִירָעֶר אַיִן
דַּי פָּאַרְיוֹנִיקְטָעַ שְׂטָאָטָן.“

גַּאֲוָעַן, דַּעַר קוֹוְלְן-פְּרָעְזִידָעַנְט אַוְן גַּעֲרִיכְטְּ-אַנְקְלָעְנָעֶר, אַיִן נַאֲכָדָעַם בָּאָרָה
גַּאנְגָּעַן וּלְבָסְטָמָאָרָד. וּוֹעֵר וּוֹיִסְטָ ? עַפְשָׁעַר האַבָּן אִים זַיִנְעַבְּיָוּס בְּפָאָרָה
בְּרֻעְכָּנְס אַוְן דַּאֲס אַוְשְׁלוֹדְיִקְעַ בְּלֹוֹט נִיט גַּעֲלָאָזָט רַזְעָן ? עַפְשָׁעַר האַט אִים
גַּעֲבִיסְן זַיִן נַרְוִיְמָעַר דַּוְרְכָּאָלָה: נַאֲךְ אַלְעַ טְלִיעַס אַוְן טְוִיטְ-שְׁטוֹרָאָפָּן, אַיִן
דַּעַר אַרְבָּעְטָעְרְ-קָאָטָף נַאֲךְ אַלְעַ נִיט גַּעֲוָעַן טְוִיטָן.
אַיִן דַּעַמְוּלְבִּיקְן יָאָר, 1877, וּוֹעֵן דַּי מַאְלִי מַעֲנוֹיִיעָרָס זַיִנְעַן גַּעֲנָאָגָעַן
צַו דַּעַר טְלִיעַ, האַט אַוְיִמְגְּנָרְאָכְן דַּעַר עַרְשָׁטָעַר נַרְוִיְמָעַר בְּאַזְּ-פְּסְטְּרוּס. דַּעַר
סְטְּרוּס האַט זַיִן אַגְּנָהָוִיבָּן אַיִן וּוּסְטְּדוּוּרְדוּשְׁיָינְעַ, אַוְן פּוֹן דָּאָרְטָן, זַיִן אַ
וּאַלְדְּ-פִּיעַר, זַיִן אַיְבָּרְגָּעְטָרָאָנָן קִיְּין פְּעַנְסְּיָוּחְיָינְעַ, אַוְן נַאֲכָדָעַם וּוּיְטָעַר
אוֹן זַיִטְעַר אַיְבָּרָן גַּאנְצָן לְאָנָדָן. דַּי שְׁטָאָט סְעִינְטְּ-לְוָאָס אַיִן אַ וּוֹאָךְ צִיְּתָן
גַּעֲוָעַן אַיִן אַרְבָּעְטָעְרְ-הָעַנְטָן. אַיִן פִּיטְסְבָּוּגְן (טְאָקָעַ נִיט וּוֹיִסְטָן פּוֹן דַּי
סְוּוֹאָרִים. פּוֹן דַּי אַוִּיפְנָהָאָגָעָנָעָן מַעֲנוֹיִיעָרָס) זַיִנְעַן פְּרָגְעָקָוּמָעַן גַּאֲסָן
שְׁלָאָכָּטָן צְוִוִּישָׁן אַרְבָּעְטָעַר אוֹן פָּאָלִיצִי. דַּי שְׁטָאָט-סְאַלְדָּאָטָן זַיִנְעַן אַרְבָּעְטָר
גַּעֲנָאָגָעַן צַו דַּי אַרְבָּעְטָעַר. דַּעַר גַּאֲוָרְגָּנָאָר האַט גַּעֲשִׁיקָּט סְאַלְדָּאָטָן. האַבָּן
זַיִן דַּי אַרְבָּעְטָעַר בְּאַזְּיָגְט אַוְן פָּאַרְטִּיבִּיכְן פּוֹן שְׁטָאָטָן.

דַּעַר גַּיִסְטָ פּוֹן דַּי מַאְלִי מַעֲנוֹיִיעָרָס אַיִן גַּעֲוָעַן צְוִוִּישָׁן יַעֲנָע אַרְבָּעְטָעַר.
שַׁר אַיִן אַוִּיךְ גַּעֲוָעַן צְוִוִּישָׁן דַּי אַרְבָּעְטָעַר, אַיִן יָאָר 1886, זַיִן זַיִן זַיִנְעַן
אַרְיוֹיס אַיִן קָאָטָף פָּאָרְדוֹן אַכְּטְ-שָׁאָיְקָן אַרְבָּעְטָסְ-טָאָגָן. אַיִן קָעְנְטָאָקִי — וּוֹאָו
הָעָרִי סִימָס אַיִן דַּעְרָשָׁסָן גַּעֲוָאָרָן. אַיִן גַּאֲסְטָאָנָיָע, וּוֹאָו דַּי אַרְבָּעְטָעַר האַבָּן
גַּעֲהָאָט אַ וּלְבָסְטְּ-שָׁוֹזָן; אַיִן יַעֲדָן אַרְבָּעְטָעְרְ-קָאָטָף.

עַט לְעַבְּטָט נַאֲךְ דַּעַר אַלְטָעַר קָרִינְגְּרוֹפְּן דַּי סְטְּרִיְקָעַר פּוֹן יָאָר 1775:

— זַעַט ! זַעַט ! דַּי מַיִינְגָּרָס מַאֲרְשִׁירִן !

זַיִעַר נַיִסְטָ וּוְעַט זַיִן צְוִוִּישָׁן דַּי אַרְבָּעְטָעַר, אַיִן דַּעַם לְעַצְטָן טָאָגָן פּוֹן
קָאָטָף אַוְן זַיִן. דַּי אַרְבָּעְטָעַר וּוְעַלְן רַעְמָאָלָט מִיטְ פְּרִידְ קָעְנְטָעַן זַיִן :

— אָונְדוֹעָרָעָאָלָעָ קָאָרְבָּאָגָנָעָם זַיִנְעַן נִיט גַּעֲוָעַן אַוְמוֹיסָט.

— אַוְן צְוִוִּישָׁן אַלְעַ טְרִיבָּאָגָנָעָם :

— דַּי דְּשָׁרוֹאָרְגָּעָנָעָ, בְּאַשְׁמָוֹצָעָ, הָעַלְדוֹשָׁעָ מַאְלִי מַעֲנוֹיִיעָרָס !

פארלאג אינטערנצייאלאָער אַרבָּעְתָּעֵר אַרדָּן

פֿאַלִּיטִיש-גַּעֲזָעֶלְשָׁאַפְּטָלְעָכָּע בְּיַעַר :

קלאסנְקָאמְפָּן אין אלטערטָמָּוּם

פָּוֹן קָלְטָן טָרְטָה. 432 זַיְתָּן. פָּרוּיּוֹן \$82.00.
פָּאַר אַרְדָּן-בְּרֻעְנְטָשָׁע \$1.00.

- מאָרְקִיסְטִישָׁע
שְׁטוֹדִידְ-קוֹרְפָּן**
1. דַּי גְּרוּפָע פְּרָאנְגְּווּוּשָׁע רַעֲוָאָ-
לוֹצְיוּעָ.
 2. דַּי אַיְדָּוּסְטְּרִיעָלָעָ רַעֲוָאָלְזִיעָ
אַיְן עַגְלָנָנדָ אַיְן דָּעָרָ מְשָׂרָ-
סִוּם.
 3. דַּי רַעֲוָאָלְזִיעָ פָּוֹן 1848 אַיְן
דִּיְּבָּלָנָנדָ אַיְן פְּרָאָקְרִיךְ.
 4. דַּי פְּרָאָזְעָרָ קָמְפָּגָעָ.
 5. דַּי אַרְבָּעְתָּר-בְּקוּוּגָנוּגָ אַיְן עַבְּדָ-
לָאנְדָ פָּרָן וּוּלְבָ-קָרִיבָ.
 6. עַקְאָנְטִישָׁע קְרִיזָוּסָן (עַרְשָׁטָאָרָ)
סְיִילָן 48 זַיְתָּן.
- פָּרוּיּוֹן 15 סְגָנָטָן 8 לְעַקְצִיעָ. פָּאַר
אַרְדָּן-טִיכָּלְדָּעָר — 10 סְגָנָטָן

די גַּעֲזִיכְטָעָ פָּוֹן אַמְּעִירָקָאנָעָר אַרְבָּעְתָּר-קְלָאָס

פָּוֹן פְּלָדָ עַפְּשָׁטִיןָן. 1,000 זַיְתָּן, 2
בְּעַנְדָּעָר. פָּרוּיּוֹן 5 דָּאָלָה. פָּאַר סִיטָּ-
גְּלוּדָעָר פָּוֹן אַרְדוֹן בְּלוּוֹן \$2.50.

- וּוְעָרְדָּעְלָאָזָטָן נִיתְּן צָוָאָ**
- פֿאַרְאַיְינְקָטָן פְּרָאָנְטָן
קָעְנוּ פְּאַגְּרָאָמָּעָן
אַוְן פְּאַשְׁיזָם
אַיְן דִּיְּטָלָנָנדָ ?
פָּרוּיּוֹן 2 סְגָנָטָן**

די גַּעֲנָעָר אַיְן אַמְּעִירִיקָעָ

פָּוֹן דָּאוּוִיד סִינְגָּל. 128 זַיְתָּן.
פָּרוּיּוֹן 70 סְגָנָטָן. פָּאַר בְּרֻעְנְטָשָׁע
פָּוֹן אַרְדָּן — 85 סְגָנָטָן.

מעַנְדָּעָלָע מַוְכָּר סְפָּרִים (1936—1836)

פָּוֹן אַ. רָאָזְנְצְּווֹוִיגָּ. 48 זַיְתָּן, פָּיוֹן
אַוְלָוּבְּצְּרוּרָה. פָּרוּיּוֹן 15 סְגָנָטָן.

סְאַצְּיָאָלָעָ פְּאַרְזִיבְּעָרְזָוָנָגָ

(איָן אַכְּבָּרְיָקָע אַיְן אַנְדָּעָרָע קָאָפְּ-
טָאָלְבָּסְטִישָׁע לְעַנְדָּעָר אַיְן סָאָ-
וּוּבָּן-פְּאָרְבָּאָנָדָ), פָּוֹן שָׁ. אַלְמָאָזָ�וָהָ
96 זַיְתָּן. פָּרוּיּוֹן 40 כָּ. פָּאַר אַרְדָּן.
בְּרֻעְנְטָשָׁע 15 סְגָנָטָן.

קָאָפְּ-טָאָלָיָם — סְאַצְּיָאָלָיָם — קָאָמוֹנוֹיָם

אַ קָּוּרָס פָּוֹן 15 לְעַקְצִילָּס. 96 זַיְתָּן.
פָּרוּיּוֹן 50 סְגָנָטָן. פָּאַר סְוִיכְלִידָעָר
פָּוֹן אַ. אַ. אַ. — 25 סְגָנָטָן.

דָּעְנוֹאָלָטָ-מַאְמָעָנָטָן אַיְן דָּעָר אַמְּעִירָקָאנָעָר גַּעֲנִיכְטָעָ

פָּוֹן יָ. סּוֹלְטָאָן. 128 זַיְתָּן. פָּרוּיּוֹן
50 סְגָנָטָן. פָּאַר אַנְדָּזָעָרָעָ סִיבָּ-
גְּלוּדָעָר — 30 סְגָנָטָן.

פֿאַלִּעְסְּטִינָעָ, די אַרְאָבָּעָר, דָּעָר צִוְּנִים

פָּוֹן בָּ. נָאוּוִיךְ. 158 זַיְתָּן. פָּרוּיּוֹן
50 כָּ. פָּאַר אַרְדָּן-בְּרֻעְנְטָשָׁע 25 כָּ.

די שְׁוֹלְ פָּאַר אַיְיָעָר קִינְדָּ

פָּוֹן הָ. זָלְצְטָאָן. 40 זַיְתָּן. סִיבָּ-
בְּילָדָעָר אַיְן דִּיְּגָרָטָעָן. פָּרוּיּוֹן 6 כָּ.

